

Kampanje za promicanje čitanja u Hrvatskoj i u svijetu

Horvatić, Dorotea

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:131:668067>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-05-12**



Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb](#)
[Faculty of Humanities and Social Sciences](#)



Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti
Smjer bibliotekarstvo
Ak. god. 2022./2023.

Dorotea Horvatić

Kampanje za promicanje čitanja u Hrvatskoj i u svijetu
Diplomski rad

Mentorica: red. prof. dr. sc. Ana Barbarić

Zagreb, rujan 2023.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je ovaj rad rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na istraživanjima te objavljenom i citiranoj literaturi. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Zahvala

S dubokim poštovanjem, želim izraziti zahvalnost svojoj mentorici red. prof. dr. sc. Ani Barbarić, na nesebičnom stručnom vodstvu i savjetima koje mi je uputila tijekom pisanja ovog diplomskog rada. Također, Vam se želim zahvaliti na prenesenom znanju s brojnih kolegija tijekom studiranja na Filozofskom fakultetu.

Veliko hvala mojim prijateljima, a posebno Petri, Luciji i Ivi koje su uvijek bile tu uz mene, pružajući mi veliku podršku, kao i savjete.

Posebnu zahvalnost iskazujem Božidaru, čija su prisutnost i podrška bili ono što mi je uvijek bilo potrebno. Hvala ti što si uvijek imao strpljenja, kao i razumijevanja za mene.

Najveća zahvalnost ide mojoj obitelji, koja je uvijek bila tu za mene. Hvala Vam na bezuvjetnoj ljubavi, podršci i razumijevanju koje ste mi pokazali tijekom studiranja, ali i tijekom cijeloga života.

Sadržaj:

1. Uvod	6
2. Pismenost	7
3. Od govora do čitanja	9
4. Što čitanje predstavlja osobi?	10
5. Prednosti čitanja	11
6. Zašto čitanje pomaže djeci u odgoju?	12
7. Prve knjige s kojima se djeca susreću	14
7.1. Podjela prema primjerenosti slikovnice dobi djeteta	14
7.2. Podjela slikovnica prema načinu prezentacije sadržaja	15
8. Bajke	16
9. Programi za promicanje čitanja u Hrvatskoj	16
9.1. Knjižnica i čitaonica „Fran Galović“ Koprivnica	17
9.2. Gradska knjižnica „Ivan Goran Kovačić“ Karlovac	18
9.3. Gradska knjižnica i čitaonica „Mladen Kerstner“ Ludbreg	19
9.4. Projekt „Čitajmo im od najranije dobi“	19
9.5. Hrvatsko čitateljsko društvo – „Čitajmo im od najranije dobi“	20
9.6. Program „Rođeni za čitanje“	21
9.7. Narodna knjižnica i čitaonica Tisno	21
9.8. Projekt „Uz čitanje riječi rastu“	22
10. Nacionalna kampanja „Čitaj mi!“	22
10.1. Kampanja u brojkama	23
10.2. Rezultati kampanje	24
11. Program „Reach Out and Read“	26
12. Program „Born to Read, Read to Bond“	27
13. Program „Born to Read“	28
14. Projekt „Bookstart“	28

15. Projekt „Nati per leggere“	29
16. Zaklada „Stiftung Lesen“	31
17. Zaklada „All of Europe Reads to Kids“	31
18. Program „Celé Česko čte dětem“	31
19. „FLY Pilot Projekt“	32
20. Kampanja „Cycling for Libraries“	33
21. Projekt „Bibliocikliranje“	34
22. Projekt „ZagFlybrary“	35
23. Nacionalni kviz za poticanje čitanja.....	35
24. Nacionalna kampanja „I ja želim čitati!“	36
25. Zaključak	36
26. Literatura	38
Sažetak	42
Summary	43

1. Uvod

Pismenost je ključna vještina koja oblikuje ljudsku sposobnost komunikacije i razumijevanja svijeta oko nas. Pismenost, osim što omogućuje pristup informacijama i znanju, ona ima moć da oblikuje naše razmišljanje, potiče kreativnost te pomaže razvoju vlastitog identiteta. Važnost pismenosti ne počinje dolaskom u školske klupe, već je ona temelj koji se gradi od rođenja, odnosno od najranije dobi života djeteta. Već od prvih trenutaka rođenja, djeca su izložena svijetu riječi i komunikacije. Interakcija s roditeljima, čitanje priča naglas te razgovor potiču razvoj jezičnih vještina i vokabulara, otvarajući put djetetu prema razumijevanju složenih koncepata. Čitanje ima nezamjenjivu ulogu u oblikovanju djetetove budućnosti. Ono potiče njihov kognitivni, emocionalni i društveni razvoj, te im pruža alate za kritičko razmišljanje, kao i analiziranje i izražavanje vlastitih misli. Važnost čitanja ne završava s djetinjstvom. Čitanje je ključno za osobni rast i razvoj, bez obzira na dob i spol. Za djecu i mladež, čitanje širi horizonte, potiče maštu te razvija kritičko razmišljanje. Dok za odrasle, čitanje u jednu ruku predstavlja bijeg od svakodnevnog stresa, ali stvara i priliku za učenje i otkrivanje novih svjetova. Ono nas povezuje s prošlošću, sadašnjošću i budućnošću, te produbljuje naše razumijevanje različitih kultura i perspektiva. Stvaranje kampanja za promicanje čitanja ima ključnu ulogu u širenju svijesti o važnosti čitanja. Kampanje ne samo da nam omogućuju da istaknemo kako čitanje nije samo razonoda, već pomažu u shvaćanju kako je čitanje ključna komponenta razvoja svakog pojedinca i društva u cjelini. One nastoje potaknuti svijest o tome da čitanje nije samo aktivnost koja se odvija na stranicama knjige, već proces koji obogaćuje naše razumijevanje, empatiju i sposobnost izražavanja. Kroz kampanje, potiče se ljude da prepoznaju kako čitanje utječe na spoznaju i razumijevanje vlastitih, ali i tuđih osjećaja, kao i na razvijanje empatije i kreativnosti. Svako čitanje proširuje vokabular, gradi bolje razumijevanje svijeta oko nas te potiče na razmišljanje izvan zone komfora. Ono što svaki pojedinac čita postaje dio te osobe, obogaćuje naše misli i osjećaje te oblikuje naše stavove prema svijetu. Stoga, kampanje za promicanje čitanja nisu samo apel za čitanjem knjiga, već su poticaj za osobnim rastom, razumijevanjem i doprinosom društvu. Kampanjama se nastoji učiniti čitanje dostupnim kao i poticajnim za svakoga, bez obzira na dob ili sposobnosti. Upravo iz tog razloga, kampanje su investicija u budućnost koja sve ljude može obogatiti. U ovom radu govorit će se o tome koliko je rana pismenost kao i čitanje slikovnica i knjiga od najranije dobi bitno za djecu te koliko utječe na pojedinu osobu. Na koji način roditelj čitanjem

omogućuje razvoj svoga djeteta, te na koji način čitanje utječe na osobni rast i razvoj kod svake osobe. Nakon odlomaka o pismenosti, čitanju, te koliko je čitanje naglas djeci bitno od najranije dobi rad će se dotaknuti slikovnica i bajki te na koji način one pomažu djeci u razumijevanju svijeta. Većina rada bit će obuhvaćena kampanjama koje se provode u Republici Hrvatskoj, kao i u ostalim dijelovima svijeta. Uz navedene kampanje bit će navedene najbitnije informacije te razvoj same kampanje. Također, govorit će se o funkcioniranju različitih kampanja. Na taj način dati će se uvid u kampanje, programe i projekte koje provode knjižnice, ali i različite institucije te će se dati uvid u razloge koliko je promicanje čitanja, danas, bitno za sve ljude na svijetu, za djecu, mladež, kao i za odrasle.

2. Pismenost

Pismenost je pojam, ali i jedno od temeljnih ljudskih prava na koje se u posljednja dva desetljeća pridaje posebno velika pozornost. Pojam pismenosti s vremenom se promijenio, što bi značilo da pismenost nema jednu točnu definiciju, nego ju različiti autori u svojim djelima različito definiraju. Upravo se zbog tih različitih definicija pismenosti dobivaju njezine različite perspektive. Jedna od bitnih definicija pismenosti navodi da je pismenost kompleksan proces koji se može definirati na už i širi način. Smatra kako je najosnovnija definicija pismenosti ona koja uključuje čitanje i pisanje kao čovjekovu sposobnost (Grginič, 2007). Također, u drugom izvoru autor navodi kako je uz čitanje i pisanje bitno govorenje i slušanje (Grginič, 2007). Ipak, kako bi nam koncept pismenosti bio jasniji potrebno ga je objasniti opširnije. Tako se, primjerice, pismenost odnosi na set vještina i sposobnosti za uporabu pisanog jezika u, primjerice, komunikacijske, zabavne i edukacijske svrhe (Wildová i Kropáčková, 2015). Naime, pismenost se ne ograničava samo na dekodiranje riječi, već obuhvaća razumijevanje informacija iz teksta. Uz razumijevanje, važno je istaknuti sposobnost kritičkog prosuđivanja i efikasno korištenje informacija iz teksta. Osim već spomenutih elemenata, definicija pismenosti također obuhvaća ponašanja, pretpostavke i očekivanja vezana uz pisanje i čitanje. Na samom kraju u izvoru se navodi koliko su pojedine vještine vrijedne (McLane i McNamee, 1990). Izvor koji nudi jednu od najširih definicija pismenosti je onaj od PISE. PISA, odnosno Programme for International Student Assessment je inicijativa za globalnu evaluaciju znanja i vještina učenika. Ova inicijativa, danas, predstavlja međunarodno istraživanje u području obrazovanja koje je pokrenula Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD). Organizacija za ekonomsku

suradnju i razvoj ima zadaću prikupljanja podataka o znanju i kompetencijama mladih. Njihova definicija pismenosti obuhvaća širok spektar elemenata, uključujući razumijevanje, praktičnu primjenu, analizu teksta te kritički osvrt na tekst s ciljem osobnog napretka, razvoja potencijala i društvenog sudjelovanja (Mo, 2019).

Naime, nakon svih navedenih izvora bitno je napomenuti kako je pismenost ključni stupanj ljudske evolucije i društvenog napretka. Ona nije samo skup osnovnih vještina čitanja i pisanja, već je temelj za širenje i razmjenu znanja, kulture i ideja među ljudima. Pismenost igra ključnu ulogu u razvoju kognitivnih funkcija i intelektualnih kapaciteta pojedinca i društva u cjelini. Pismenost kao takva sadrži bitne aspekte, od koji možemo izdvojiti:

1. Kritičko razmišljanje: Pismenost potiče razvoj kritičkog razmišljanja. Kada osoba čita, analizira i interpretira informacije, postavlja pitanja i razmišlja kritički o sadržaju. To može potaknuti različite perspektive i poboljšati sposobnost donošenja informiranih odluka.
2. Razvoj mašte: Čitanje književnih djela, poezije i fikcije potiče maštu. Kroz riječi, pisani materijal stvara bogate svjetove i emocionalne veze koje potiču razvoj intelektualnih i emocionalnih kapaciteta osobe.
3. Razumijevanje kompleksnih koncepata: Pismenost omogućava pristup složenim konceptima i informacijama. Kroz čitanje tekstova iz različitih područja, pojedinac može bolje razumjeti svijet oko sebe, znanstvene teorije, povijesne događaje, kao i neke druge kompleksne teme.
4. Razvijanje vještina izražavanja: Pismenost potiče razvoj jezičnih vještina koje omogućuju pojedincu da izrazi svoje misli i ideje na jasan način. Pismenost osposobljava ljude za prenošenje svojih misli drugima i doprinosi konstruktivnom dijalogu.
5. Memorija i koncentracija: Čitanje zahtijeva određeni stupanj koncentracije i pažnje. Redovito čitanje pomaže u poboljšanju memorije, fokusiranju uma i jačanju kognitivnih sposobnosti.

Pismenost je zasigurno jedan od ključnih čimbenika u ljudskom intelektualnom razvoju i napretku društva, jer doprinosi stvaranju informirane, kritički osviještene i sposobne populacije. Kroz razvojnu perspektivu, možemo razdvojiti više dijelova pismenosti. Prva faza je ona koja obuhvaća vremenski okvir od rođenja do 6. godine života, odnosno faza prije stjecanja pismenosti. Nakon nje, dolazi druga faza, odnosno faza čitalačke pismenosti koja se proteže kroz osnovno obrazovanje. Ona uključuje vremenski period

prvog i drugog razreda osnovne škole, gdje se razvija osnovna vještina čitanja. Nakon nje, dolazi se do faze funkcionalne pismenosti. Ona obuhvaća period od petnaeste godine nadalje (Wildová i sur., 2015).

3. Od govora do čitanja

Čitanje je ono koje je vrlo bitno za nas, ljude, danas. Čitanje je jedna od najvažnijih vještina koje su oblikovale ljudsku povijest. Čitalački korijeni vuku duboko u prošlost, kada su naši preci počeli stvarati prve oblike pisanja i shvaćati kakva moć leži u tumačenju pisanih simbola. Prije samog čitanja, postojali su različiti preduvjeti koje je bilo potrebno naučiti. Na samom početku, ljudi su morali razviti vještinu govora, jer su se tada riječi prenosile s koljena na koljeno putem različitih priča, legendi i pjesama, čuvala se povijest, kao i znanje njihovih zajednica. Osim govora, sljedeća važna stavka je bila sposobnost prepoznavanja i razumijevanja simbola u prirodi, kao što su, primjerice, tragovi životinja, različiti oblici i znakovi u okolini te primitivni crteži na stijenama. Sam taj početak predstavljao je rane oblike vizualne komunikacije, koji su polako otvarali vrata novim oblicima zapisa. Prvi oblici pisanja razvili su se nezavisno u različitim dijelovima svijeta. U Mezopotamiji, u drevnim gradovima poput Ura i Babilona, pojavilo se klinasto pismo na glinenim pločicama. To se smatra jednim od prvih zapisa koji su ljudi koristili za evidentiranje trgovine, administraciju, kao i vjerske tekstove. Kineski znakovi, također, su se razvijali neovisno, a i danas ostaju jedan od najstarijih oblika pisanja koji se još uvijek koristi. U tim ranim fazama pisanja, samo su pojedinci s posebnim ulogama, poput svećenika, trgovaca i pisara, mogli ovladati umijećem čitanja. Pismenost nije bila široko dostupna, a njen važan preokret dogodio se u 15. stoljeću izumom tiskarskog stroja s pokretnim slovima. Johannes Gutenbergov izum u 15. stoljeću omogućio je bržu reprodukciju pisanih materijala, poput knjiga, plakata i letaka. Nakon toga, došlo je do jeftinijih tiskanja knjiga koje je omogućilo masovnu distribuciju znanja, kao i informacija, što je, također, dovelo do procvata obrazovanja i intelektualnog razvoja diljem svijeta.

Danas, se čitanje smatra osnovnom vještinom, neophodnom za funkcioniranje u modernom društvu. Čitanje pomaže u otkrivanju znanja, ali i iskustava koje su prošli ljudi prije nas. Knjige vode na putovanja u daleke svjetove, omogućujući pojedincima da dožive avanture i steknu nova saznanja bez fizičkog napuštanja svog doma. Također, čitanje omogućuje razvijanje kritičkog razmišljanja, poboljšanje vlastite koncentracije te proširivanje rječnika. Kroz književnost se produbljuje razumijevanje različite perspektive

te pojedinac stječe dublje razumijevanje ljudske prirode.

Važnost čitanja nije ograničena samo na osobni razvoj. Kao društvo, čitanje je ključno za obrazovanje i napredak. Pismeno i informirano društvo ima potencijal da donosi bolje odluke i rješava kompleksne probleme. Također, čitanje je ključno za razvoj demokracije, jer obrazovani građani mogu kritički razmišljati, analizirati informacije i donositi informirane odluke o svojoj budućnosti.

4. Što čitanje predstavlja osobi?

Čitanje je vrlo važno, ako jednoga dana pojedinac želi biti obrazovana i ugledna osoba. Također, ako se pojedinac želi intelektualno razvijati, kao i biti dobar govornik te imati bujnu maštu i bogat vokabular (Zavec, 2020). Čitanje, se jednom riječju može prozvati alatom. Čitanje predstavlja alat različitih pojmova, a to su: alat znanja, učenja, obrazovanja, kritičkog mišljenja, upoznavanje svijeta i slično (Zavec, 2020).

Čitanje knjiga je takozvano putovanje. Kao što govori citat: „Čitatelj živi tisuću života prije nego što umre. Čovjek koji nikad ne čita živi samo jedan (George R.R. Martin). Sama izreka govori koja je čar čitanja. Knjiga nam daje mogućnost putovanja kroz različita mjesta, vremena, ali i događanja. Svaka osoba ima pravo na izbor, odabrati onu tematiku knjige koja joj najviše odgovara. Naravno, knjige mogu i rastužiti i rasplakati osobu, ali isto tako mogu joj pomoći da se nasmije. Knjige su one koje nam pomažu u razumijevanju sebe, svojih emocija, ali i svijeta oko sebe. Knjige nam, također, mogu biti i izvor informacija koje pomažu u upoznavanju nečega novoga (Lawrence, 2003). Čitanje potiče stvaranje vlastita svijeta, duhovnog, emotivnog, kao i intelektualnog. Čitanje ga samo ne može stvoriti, za to smo zaduženi sami, iako nam se čitanje često čini kako je životnije i od samoga života (Proust, 2004). Čitanje od djetinjstva je ono što u nama ostavlja uspomene i slike svega što smo doživjeli i preživjeli. Naime, čitanje koje se provodilo dok su ljudi bili djeca, vrlo je značajno za većinu ljudi. Takvo čitanje ponajviše ostavlja sliku mjesta i dana vezano uz vrijeme kada smo čitali.

Čitanje je ono koje je potaklo davne 1864. godine, Ruskina da održi govor. John Ruskin održao je govor o čitanju pod nazivom „Blaga kraljeva“. 6. prosinca 1864. godine Ruskin je govor održao u Gradskoj vijećnici Rusholme-a, u blizini Manchestera da bi pomogao u osnutku knjižnice Instituta u Rusholme-u. Tada je već smatrao kako je potrebno da dođe do osnivanja knjižnice kako bi se svi građani mogli obrazovati čitajući. Knjige onih autora koji su bili istaknuti, koje se uvažavalo tijekom čitanja, bile su one knjige koje su smatrane vrijednima. Također, se u prošlosti diskutiralo je li bolje biti u samoći čitajući

vrijedne knjige ili s ljudima koje si sam odabrao. Naime, bilo je istaknuto kako je čitanje vrijednih knjiga, knjiga istaknutih autora bilo poput razgovora s najčestitijim ljudima proteklih stoljeća. Naravno, tada se smatralo kako ne mogu sve osobe koje si odabrao za prijatelja biti najčestitije, te se smatralo kako je vrijednije biti u samoći čitajući vrijedne knjige (Proust, 2004). Ljudi su voljeli čitati, pogotovo s vremenom kada je čitanje postalo učenje za bolji život, kao i kada su svi mogli čitati, a ne samo pojedinci kojima su bile dostupne knjige.

5. Prednosti čitanja

Čitanje je, također, magičan svijet koji nam nudi neizmjereno zadovoljstvo. Kao što je već spomenuto, čitanje otvara vrata boljem analitičkom razmišljanju, unaprjeđivanju koncentracije, kao i memorije te omogućuje proširivanje rječnika. S druge strane, čitanje ne donosi samo kognitivne benefite. Ono, također, ima pozitivan učinak na mentalno zdravlje i dobrobit. Analitičko razmišljanje vrlo je bitno u današnjem svijetu. Kada osoba čita pojedini žanr knjige, ona se suočava s raznovrsnim idejama i perspektivama. Ovakva mogućnost pruža nam priliku da se analiziraju, povežu i sagledaju složene teme iz više kutova. Redovitim čitanjem, kao i čitanjem različitih žanrova, kritičko promišljanje i sposobnost donošenja informiranih odluka postaju dio ljudskog identiteta. Osim analitičkog razmišljanja, čitanje doprinosi i razvoju bolje koncentracije. Kada osoba krene čitati određeni tekst mora se usredotočiti na sadržaj kako bi razumjela, ali i povezala informacije. Ova vještina pomaže i s obavljanjem dužnosti u svakodnevnom životu. Kada su osobe koncentrirane, znači da će obaviti pojedini zadatak s većom efikasnošću, a kroz čitanje knjige osoba razvija bolju koncentraciju. Osim dobre koncentracije, ovdje je bitno spomenuti i memoriju koja se, također, dobiva čitanjem. Kroz obradu različitih informacija iz knjiga, ljudski mozak gradi nove veze i mreže, čime se poboljšava kapacitet memorije. Kada osoba prati razvoj likova, zaplete, činjenice, kao i neke nove pojmove iz literature, trenira mozak da bude sveobuhvatan i sposoban za bolje pamćenje u drugim situacijama. Još jedna kognitivna prednost je proširivanje rječnika. To je jedan od neprocjenjivih darova čitanja. Svaka knjiga je poput skrivenog blaga, blago koje se sastoji od toliko riječi, toliko bogatih riječi. Različiti autori koriste različite stilove i bogatstvo riječi kako bi stvorili svoja umjetnička djela. Ljudski rječnik postaje raznolik i bogatiji, omogućujući jasniju komunikaciju i veću kreativnost u izražavanju vlastitih misli i osjećaja.

Osim kognitivnih prednosti, vrlo je bitno spomenuti kako čitanje utječe na mentalno

zdravlje. Različita istraživanja pokazala su kako čitanje smanjuje rizik od razvoja depresije i anksioznosti. Kroz uranjanje u priče i iskustva likova, osoba može pobjeći od svakodnevnih briga i stresa. Knjige pružaju prostor za introspekciju i samoosvješćavanje, što pomaže u suočavanju s unutarnjim izazovima. Osim, mentalnog zdravlja pomaže u regulaciji sna, odnosno ima pozitivan učinak na kvalitetu sna. Umirujući ritual čitanja prije spavanja može pomoći u opuštanju uma i tijela, što omogućuje lakše padanje u san. Kada osoba jednom krene čitati, velika je vjerojatnost da će se nastavljati vraćati knjigama i njihovim blagodatima. Vjerojatno se svaka osoba pronađe u jednom ili više žanrova, pa se vraća tim žanrovima. I tako, osoba kreće u potragu za daljnjim čitanjem i istraživanjem.

U konačnici, čitanje je blago koje nam obogaćuje duh, osnažuje naš um i čuva naše zdravlje. Kroz analitičko razmišljanje, bolju koncentraciju, poboljšanu memoriju te proširen rječnik, postajemo kompletniji pojedinci, spremni suočiti se s izazovima života. Knjige nam pomažu u pronalaženju nepresušnog izvora informacija. Jedan od zaključaka je kako kampanje za promicanje čitanja imaju ključnu ulogu u ovom procesu najviše iz razloga kako različita istraživanja donose informacije o tome kako mali postotak populacije čita. Kampanje su one koje osvješćuju ljude o važnosti čitanja, potiču ljude da posvete više vremena knjigama u današnjem ubrzanom svijetu. Takve kampanje koje promiču čitanje organiziraju različita događanja, radionice, književne festivale, ali i aktivnosti kako bi privukle pozornost javnosti na čitanje.

6. Zašto čitanje pomaže djeci u odgoju?

Veliki broj znanstvenih istraživanja navodi kako je čitanje djetetu od najranije dobi jednako važno kao i osnovne potrebe ljudskog bića, u ovom slučaju djeteta (potreba za hranom, zdravljem, ljubavi, igrom i slično). Jedan od kamena temeljca u izgradnji emocionalnih odnosa i individualnog pristupa su i pričanje djetetu, te čitanje slikovnica i priča (Centner, 2007, str. 13). Metoda čitanja naglas pomaže djeci u povezivanju onoga što vide, čuju i pročitaju. To bi mogli objasniti na način da njihov mozak upija sve što se pročita te se tako kod djeteta razvija pismenost, ali i jezik. Djetetu se pomoću ispričanih priča proširuje vokabular. Također, čitanje obogaćuje odnos roditelja s djetetom, i djeca počinju osjećati ljubav prema čitanju. Pričanje priča djeci pomaže u socio-emocionalnom sazrijevanju. Dolazi se do zaključka kako djeca kojoj se čita od najranije dobi počinju puno ranije razmišljati te bolje razumiju svijet oko sebe. Isto tako, vrlo je bitno navesti kako djeca čitanjem usvajaju neke društvene vještine te dobivaju sposobnosti za

rješavanje životnih izazova u kasnijoj dobi. Naravno, glasno čitanje roditelja ili odraslih djecu vodi u svijet mašte. Djeca mogu razmišljati, odnosno maštati o ljudima, životinjama, mjestima i vremenima na temelju pročitano. Mogu zamišljati divne trenutke, iako ih nisu doživjeli. Maštanje je ne samo njihov najveći užitek, već znak njihove slobode i životnog elana (Centner, 2007, str. 11). Također, na temelju pročitano zajedno s roditeljima mogu napraviti različite oblike radionica. Jedna od radionica može pratiti razgovor između djeteta i roditelja na pročitano djelo, ali i crtanje, slikanje, izrađivanje maskica za pojedine likove, gluma i slično. Naravno, svaka je obitelj drugačija, i svaki roditelj je drugačiji, ali bilo bi vrlo poželjno kada bi čitanje djeci postao redovit događaj, poput rituala koji stvara neko očekivanje i želju za novim saznanjima. Glasno čitanje djeci povećava spoznaju opažanja, promatranja, ali i pozornosti. Također, razvijaju se kognitivne sposobnosti na način da nakon pročitano roditelj ili odrasla osoba koja čita djetetu započne razgovor o pročitanoj priči. Tada dijete može izraziti svoje mišljenje, dolazi do međusobne komunikacije između djeteta i roditelja te djeca postaju otvorenija i dobivaju osjećaj za društvo.

Isto tako, različite priče na djecu ostavljaju jak i snažan dojam. Nakon pročitane priče, djeca i sama žele postati određeni junaci pojedinih priča. Žele biti kao oni. Upravo iz tog razloga bitno je s djetetom razgovarati. Vrlo je bitno djeci pojasniti osobine koje su dobre i one koje su loše. Uglavnom, glavni junaci imaju dobre osobine, a iz nekog razloga djeca žele biti upravo kao oni, a kao razlog tome navodi se dječja moralnost. Jedan od zanimljivih zaključaka zašto je dobro čitati priče djeci je taj da one pomažu u snalaženju u životnoj sredini te bude razumijevanje kod djece. Priče, također, bude odgovornost prema drugim ljudima, ali i prirodi. One nude modele socijalizacije, modele ponašanja u skupini i društvu, pomažu odrastanju u svijetu u kojem je neophodno držati se određenih pravila, imati razumijevanje za želje drugih ljudi i svoje želje dovesti u sklad s okolinom (Hrvatini i Tucić, 2010, str. 22). Također, one pokazuju razvoj emocija i ponašanja, načine samoodlučivanja, mogućnosti rješavanja sukoba ili promjene situacije. Na kraju krajeva, one pokazuju i uče dijete kako biti ono što jesmo sa svim manama i vrlinama.

Istaknuto je kako nam najbolje priče govore o univerzalnim aspektima naše humanosti - životnom iskustvu, emocijama, našim nadama i strahovima te kako reagiramo na okolnosti u kojima se nalazimo (Čarobne svjetiljke 2, 2007, str. 16). Djetetov susret s prvom pričom može biti duboko proživljen. Dobra priča može zaokupiti djetetovu maštu, ali ga i potaknuti pojedinim novim, ali isto tako uzbudljivim smjerovima. Općenito, pričanje priče te živo opisani detalji dijete dovode u situaciju koja je u svojoj biti

emocionalna. Dijete na taj način odgovara simpatijama te povećava sposobnost suosjećanja i intuitivnog razmišljanja. Djeca vole slušati priče. Priče su one koje ih mogu odvesti na različita mjesta koja oni mogu zamišljati, mogu zamišljati različita putovanja, mjesta, likove. Likovi ih mogu inspirirati, ali i zaintrigirati. Iz pojedinih karaktera likova mogu ponešto i naučiti.

7. Prve knjige s kojima se djeca susreću

Prva knjiga s kojom se djeca susreću su slikovnice. Slikovnice su knjige koje sadržavaju slike i namijenjene su djeci. Slikovnice osim slika mogu sadržavati i tekst. Postoje dvije vrste slikovnica, a to su: slikovnice prema primjerenosti slikovnice dobi djeteta i slikovnice prema načinu prezentacije sadržaja slikovnice (Kutić slikovnica, 1986, str. 32).

7.1. Podjela prema primjerenosti slikovnice dobi djeteta

Kada se kreće s čitanjem priča djeci potrebno je znati kako nije svaka slikovnica prilagođena svakom djetetu. Kako dijete raste, sazrijeva i mijenja se, ima potrebu za drugim slikovnicama te mu je potrebno dati one slikovnice koje su primjerene za njegov uzrast, kako bi se još više razvijao. Stoga, kategoriju podjele slikovnica možemo prilagoditi na više razina, a ujedno i više uzrasta djece. Prvu kategoriju možemo smatrati od rođenja do šest mjeseci. Što se tiče tog razdoblja djetetova života, potrebno mu je čitati što duže tekstove, ne zato kako bi razumio svaku riječ roditelja, već kako bi na taj način dobio osjećaj, razvio slušnu osjetljivost. Osim dugih priča, potrebne su mu i zanimljive slikovnice koje prikazuju razne pjesmice, ali i brojalice. Takvim slikovnicama dijete dobiva osjećaj za glasove, ritam, ali i različite intonacije govora. Također, kroz tih šest mjeseci dobiva osnove za pravilan razvoj govora. Drugu kategoriju podrazumijeva dob od šest do dvanaest mjeseci. U drugu kategoriju svrstavamo pojmovne slikovnice. Pojmovne slikovnice su slikovnice koje nemaju teksta, nego samo slike. Također, uz sliku se može navesti i opis predmeta sa slike, ili neki zanimljivi stihovi, ali to su rjeđi slučajevi. Pojmovne slikovnice izrađene su od raznih tkanina, spužva, plastika ili čvrstog kartona. Osim takvog materijala, slikovnice mogu biti u raznim oblicima, na primjer u obliku neke određene životinje, kuće, harmonike i slično. Upravo takvi oblici slikovnica mogu zaintrigirati dijete jer ih počinje zanimati što se nalazi unutar slikovnice. Kako bi unutarnja stranica slikovnice zaintrigirala dijete potrebno je stavljati što manje detalja na određenu stranicu, kako bi dijete moglo naučiti razne informacije samo kroz sliku. Razvoj apstraktnog mišljenja kod djeteta dolazi u kasnijoj dobi, ali upravo pojmovne

slikovnice mogu biti one koje će prenijeti određenu informaciju djetetu kroz što realnije slike kako bi dijete dobilo predodžbu o predmetu. Nakon pojmovnih slikovnica, dolazi se do treće kategorije koju predstavlja životna dob od dvanaest do dvadeset četiri mjeseci. U igri su i dalje pojmovne slikovnice, ali krajem druge godine života djeteta potrebno je uvesti u rutinu slikovnice koje sadrže određenu priču. Dijete tada razumije pojedine jednostavne probleme, ali i neke problemske situacije iz priče te je bitno da i dalje nastavlja razvijati razumijevanje kroz određene priče. Zadnja kategorija navodi djecu od druge do treće godine života, odnosno od dvadeset četiri do trideset šest mjeseci. Kada dijete počinje učiti o životu i stvarima u njemu potrebno je u rutinu ubaciti prikladne slikovnice, ali i ilustrirane knjige koje govore o određenim periodima i stvarima koje će biti potrebne kod učenja djeteta o životu. Dijete će puno naučiti, ako će mu biti dostupne ilustrirane knjige koje govore, ali i prikazuju životinje, kao i zbivanja u okolini. Potrebno je govoriti i prikazivati ljude i djecu te neke jednostavnije zaplete koji će pomoći djetetu u razvoju. Upravo iz tog razloga slikovnice bi trebale prikazivati neke prepoznatljive radnje koje su djetetu bliske ili koje je već doživio. Dijete u tom periodu počinje shvaćati što je dobro, a što loše te razliku između te dvije radnje. Kako bi stekao što bolje iskustvo, nakon određenog vremena potrebno mu je početi čitati bajke i basne, kako bi do izražaja došao njegov moralni razvoj te savjest. Iako bi bajke i basne trebale doći kasnije, kod djece predškolske dobi, zainteresiranost svakog djeteta je drugačija. Zainteresiranost djeteta za određenu knjigu dolazi iz iskustva u životu. Dijete iskustvo dobiva svakodnevno, ali to iskustvo posebno se stječe kroz igru, te s vremenom kroz čitanje raznih slikovnica, ali i pričanjem s roditeljima ili drugim odraslim osobama o pročitanoj.

7.2. Podjela slikovnica prema načinu prezentacije sadržaja

Ova podjela trebala bi se podudarati s prvom podjelom slikovnica, ali to nije uvijek tako. Potrebno je znati kako ni jedna podjela nije strogo određena, ali ni definitivna. Ove kategorije služe za lakše snalaženje među slikovnicama, a sve bi kao preduvjet trebale imati dobro poznavanje djeteta. U prvu se kategoriju mogu svrstati slikovnice bez teksta. Takve slikovnice djeci daju informacije, prikazuju određene predmete, od raznih životinja, voća, povrća, određenih radnji (plivanje, vožnja biciklom i slično), brojki i ostalo. Slikovnice bez teksta djeci daju uvid u predmete za koje ne znaju te ih na taj način počinju upoznavati i učiti što koji predmet predstavlja. Osim toga, takve slikovnice pomažu djeci u učenju, ali i raspoznavanju boja. Navedene slikovnice pripisuju se

najmlađoj djeci koja mogu naučiti osnovne stvari iz njih. Drugu kategoriju čine slikovnice s minimalnim poticajnim, ali i poučnim tekstom. U takvim se slikovnicama korištenjem jedne riječi ili rečenice dobiva informacija koja će biti korisna djetetu kako bi dijete proširilo svoje vidike, i naučilo nešto iz toga. Treću kategoriju čine slikovnice koje sadrže pojedine poučne tekstove koje malo podužim opisima, odnosno pričama, opisuju određene predmete na stranicama, radilo se to o životinjama ili o prirodnim pojavama. Nakon treće, četvrta se kategorija odnosi na kratke, ali poučne priče iz života pojedinog djeteta. Djeca u određenoj dobi žele znati sve, radilo se to o njihovoj sestri, bratu, ili prijatelju. Bitno je djecu upoznati s drugom djecom, a to roditelji mogu kroz pričanje priča o njihovim vršnjacima, ali i dnevnim rutinama pojedinog djeteta. Zatim, peta kategorija obuhvaća slikovnice koje ističu umjetničke tekstove, na primjer pjesme i priče koje djecu mogu poučiti pravim vrijednostima u životu. Te bi slikovnice djeci omogućile odgojne, ali i obrazovne elemente. Zadnju, odnosno šestu kategoriju prikazuju se kroz bajke i basne. Djeca u svojoj predškolskoj dobi dobivaju uvid u razne bajke i basne, i sve su više zainteresirana za određene priče koje će im pomoći u učenju, te razlikovanju dobra i zla.

8. Bajke

Istaknut će se bajke, jer su one jedna od priča koju djeca najviše vole. Bajka je mjesto gdje djeca na jednom mjestu mogu pronaći realno i fantastično, a djeca to shvaćaju na način koji im odgovara. Također, u bajci je uvijek prisutna borba između dobra i zla. Na kraju svake bajke dobro uvijek pobjeđuje, a zlo bude kažnjeno. Na taj način djeca mogu učiti iz bajke, te razlikovati dobro i zlo. Zašto je važno da roditelji čitaju bajke djeci? Odgovor na pitanje pronalazimo u odgojnom djelovanju. Naime, bajke uvijek afirmiraju ljudsku snagu, ljudske dobrote, ali i mudrosti. Osim toga, potiču čitaoce na izmišljanje, na maštu, ali i otkrivanje istine. Jedna od dobrih karakteristika bajka je da uvode djecu u ljudsku etiku i uče ih da se čovjek ne cijeni po odijelu već mu je potrebno zaviriti u dušu (Lukić, 1960, str. 34). Bajka je nezamjenjiva literatura. Ono što sadrži bajka u sebi, to nema ni jedna druga vrsta književnosti (Lukić, 1960). Kada je bajka prisutna u životu djeteta od najranije moguće dobi koja je pogodna za djecu tada oni uz pomoć nje izgrađuju i čuvaju životni optimizam, ali i pravilan stav prema ljudima i životu.

9. Programi za promicanje čitanja u Hrvatskoj

U Hrvatskoj je bio širok izbor programa za promicanje pismenosti, kao i čitanja, ali do

2013. godine ni jedan nije bio na nacionalnoj razini, već su svi bili na lokalnoj razini. Tako je 2013. godine osnovana kampanja za promicanje čitanja naglas djeci od najranije dobi pod nazivom „Čitaj mi!“. O toj kampanji bit će riječ nešto kasnije u ovom radu. Naime, svaka lokalna zajednica, obuhvaćajući jedinstvene karakteristike, ali i potrebne resurse, pristupila je promicanju čitanja na različite načine kako bi unaprijedila kulturni razvoj djece i odraslih, kao i obrazovanje svojih građana. Te inicijative su, sukladno svojim mogućnostima, obuhvaćale širok spektar aktivnosti, primjerice, roditelji su za novorođenčad dobivali posebne pakete. Roditelje se darivalo knjigama kako bi potaknuli ljubav prema čitanju od najranije dobi. Lokalne knjižnice, također, su nudile besplatan upis djece i mladih u knjižnice. Na taj se način nastojalo nadahnuti djecu i mlade da istraže svijet riječi i kreativnosti kroz raznovrsnu literaturu. Još jedna stavka bilo je darivanje prve slikovnice koje je postalo prepoznatljivim simbolom dobrodošlice i podrške mladim čitateljima na njihovom putu prema razvoju vještina čitanja i razumijevanja pisane riječi.

Ono što je povezivalo različite programe i projekte za promicanje čitanja bili su knjižničari koji su bili bitni tada, a koji su izrazito bitni i danas. Knjižničari su predstavljali, ali i danas, predstavljaju srce i dušu svih različitih programa i projekta. Knjižničari su oni koji su posvećeni promicanju ljubavi prema čitanju. Oni su iznimno kompetentni u razumijevanju interesa, kao i potreba svojih korisnika. Na taj su način prilagođavali programe i projekte kako bi što veći broj korisnika bio zainteresiran za sudjelovanje u njima. Knjižničari su bili oni koji su poticali kreativnost te su osmišljavali interaktivne i edukativne događaje i radionice kako bi izazvali maštu čitanja, ali ih i inspirirali.

9.1. Knjižnica i čitaonica „Fran Galović“ Koprivnica

Jedan od projekta za promicanje rane pismenosti kod djece ističe se u Knjižnici i čitaonici „Fran Galović“ u Koprivnici. Godine 1999., Knjižnica i čitaonica „Fran Galović“ u Koprivnici udružila je snage s Neonatološkim odjelom Opće bolnice "Dr. Tomislav Bardek" kako bi započeli projekt pod nazivom „Knjige za bebe“. „Knjige za bebe“, danas, je hvale vrijedan projekt koji se provodi već 24 godine. Cilj projekta bio je potaknuti roditelje na čitanje djeci od najranije dobi, kao i pružiti podršku ranoj pismenosti. Zanimljiva stavka je kako sva djeca koja su rođena u tjednu obilježavanja Međunarodnog dana pismenosti dobiju besplatno članstvo u knjižnicama koje traje pet godina. Također, roditelji dobiju poučne materijale koji naglašavaju koliko je važno

čitanje, te koliko je važno čitanje djetetu od najranije dobi (Čunović i Stropnik, 2015). Pokretanje ovog programa istaknulo je želju da svako novorođenče dobije svoju prvu slikovnicu kao poklon. Takva ideja nije ostvarena 1999. godine, ali 2003. godine to je postalo moguće zahvaljujući financijskoj potpori koprivničke tvrtke „Podravka“ i grada Koprivnice. Takva financijska potpora omogućila je da svako dijete rođeno u koprivničkom rodilištu dobije svoju prvu slikovnicu. Nakon nekoliko godina takve prakse, godine 2008. projekt „Knjige za bebe“ postaje razvijeniji nego što je bio prije. 2008. godine projekt je bogatiji za nove sadržaje. Prilikom rođenja, osim brošure i prijavnice za upis u knjižnicu, paket je počeo uključivati i slikovnicu od poznate izdavačke kuće „Mozaik knjiga“, a takav paket bio je zapakiran u male platnene torbe. Takvi paketi djelomično su financirani iz javnih sredstava grada Koprivnice, kao i županije, a djelomično iz privatnih izvora te donacija. Na godišnjoj razini podijeli se oko 1000 paketa za novorođenčad. Informacija iz 2021. godine govori kako je do tada prvu slikovnicu primilo 17 000 novorođenčeta.

U knjižnici se, pored projekta "Knjige za bebe", organizira aktivnost koja je nazvana Pričaonica za bebe i djecu do tri godine. Ova inicijativa osnovana je u listopadu 2008. godine. Glavni cilj ove pričaonice je pružiti roditeljima stručnu i savjetodavnu podršku kako bi kvalitetno provodili vrijeme sa svojom djecom, ali i poticali ranu ljubav prema knjigama i čitanju. Jedan od specifičnih ciljeva je također motivirati roditelje da redovito posjećuju knjižnicu sa svojom djecom od najranije dobi djeteta. Pričaonica za bebe i malu djecu do tri godine održava se svaku treću subotu u mjesecu. Tim koji vodi pričaonice sastoji se od knjižničara, odgajatelja i stručnjaka iz različitih područja. Na ovim susretima, knjižničari preporučuju literaturu koja je vezana uz temu koja se obrađuje, te također sugeriraju odgovarajuće slikovnice za najmlađe.

9.2. Gradska knjižnica „Ivan Goran Kovačić“ Karlovac

Gradska knjižnica „Ivan Goran Kovačić“ u Karlovcu, 2009. godine je pokrenula projekt pod nazivom „Bebe u knjižnici“. Grad Karlovac pruža financijsku podršku kako bi omogućio besplatan ulazak djece mlađe od godinu dana u knjižnicu te osigurao sredstva za nabavku opreme za malu igraonicu za novorođenčad. Oprema za malu igraonicu sadrži strunjače, jastuke prilagođene bebama, didaktičke igračke te slikovnice namijenjene najmlađim posjetiteljima. Također, postignuta je suradnja i s rodilištem u Općoj bolnici Karlovac, gdje svaka majka nakon poroda dobiva čestitku i letak s informacijama o programu „Bebe u knjižnici“, zajedno s pozivom za besplatno učlanjenje svog djeteta.

9.3. Gradska knjižnica i čitaonica „Mladen Kerstner“ Ludbreg

Nešto slično Koprivnici i Karlovcu, 2016. godine pokrenuo je i Grad Ludbreg. Gradska knjižnica i čitaonica „Mladen Kerstner“ u Ludbregu zahvaljujući financijskoj podršci Grada Ludbrega pokrenula je projekt pod nazivom „Bebe u knjižnici“. Cilj projekta bio je potaknuti čitanje djece od najranije dobi. Iz tog razloga sva novorođenčad rođena na području grada Ludbrega dobila je svoju prvu slikovnicu. Paket koji je dobivala majka novorođenčeta sadržavao je brošuru s korisnim savjetima za roditelje o važnosti čitanja djeci. Također, u torbi se nalazio prijavni obrazac za besplatno učlanjenje u knjižnicu, koji se može iskoristiti tijekom prve godine djetetova života te prva slikovnica. Cilj ovog projekta je, također, kao i kod ostale dvije knjižnice potaknuti roditelje da djecu izlože čitanju već do njihove prve godine života. Na taj način, djeca mogu naučiti osnovne govorne obrasce koji su ključni za njihov jezični razvoj. Kroz redovito čitanje naglas djeci, djeca će biti izložena većem broju riječi, što će rezultirati bržim i boljim usvajanjem vještina komunikacije. Jednako važan aspekt čitanja naglas je stvaranje posebne veze između djeteta i roditelja te stvaranje posebne veze djeteta s knjigama. Time se djetetu pokazuje koliko je čitanje vrijedna i važna aktivnost kojoj treba posvetiti dosta vremena, ali i pažnje.

9.4. Projekt „Čitajmo im od najranije dobi“

Projekt koji je pokrenut sada već davne 2004. godine, izašao je pod nazivom „Čitajmo im od najranije dobi“. Projekt je pokrenut u desetak zagrebačkih dječjih vrtića, a osoba koja je preuzela vodstvo nad navedenim projektom bila je gospođa Ivanka Stričević, koja je u to vrijeme obnašala funkciju predsjednice Komisije za knjižnične usluge namijenjene djeci i mladima. Suradnica na tom projektu bila je gospođa Hela Čičko, koja je bila zamjenica predsjednice komisije. Cilj projekta bio je informirati i educirati odgojitelje i roditelje o važnosti ranog čitanja djeci te odabiru kvalitetne literature za najmlađe (Čunović i Stropnik, 2015, str. 109). Projekt su obuhvaćale različita edukativna predavanja, kao i interaktivne radionice. One su bile namijenjene odgojiteljima u dječjim vrtićima, kao i zainteresiranim roditeljima. Na takvim predavanjima, prisutni odgajatelji i roditelji, imali su mogućnost upoznati se s najnovijim znanstvenim saznanjima koja su bila vezana uz važnost čitanja, ali i razvijanje pismenosti kod djece od najranije dobi djeteta. Osim toga, odgojitelji i roditelji dobivaju korisne smjernice o tome kako pravilno i djelotvorno čitati djeci od najranije dobi. Unutar projekta proučavaju se različiti pristupi i tehnike čitanja koje mogu potaknuti dječji interes za pisanje, kao i čitanje knjiga. Kroz

ova predavanja i radionice, odgojitelji i roditelji stekli bi dragocjeno znanje i alate kojima mogu podržati razvoj dječje pismenosti od najranije dobi te potaknuti dječju ljubav prema čitanju i knjigama kod najmlađih. Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport Grada Zagreba pružio je financijsku potporu koja je omogućila provedbu ovog projekta. Projekt je pridonio pozitivne rezultate, a odgojitelji su prepoznali važnost znanja koje je bilo stečeno kroz predavanja te različite radionice za njihovu buduću stručnu djelatnost. Osim njih, roditelji su shvatili koliko je važna pismenost i čitanje za djecu i komunikaciju te druženje roditelja s djecom. Nakon godine dana, odnosno 2005. godine projekt je nastavljen te je obuhvaćao nove dječje vrtiće koji nisu sudjelovali 2004. godine (Čunović i Stropnik, 2015).

9.5. Hrvatsko čitateljsko društvo – „Čitajmo im od najranije dobi“

Godine 2007., Hrvatsko čitateljsko društvo pokrenulo je projekt "Čitajmo im od najranije dobi", nadahnut rezultatima istoimenog projekta provedenog u Zagrebu 2004. i 2005. godine. Takva predavanja i radionice namijenjena odgojiteljima i roditeljima sada su održana u gradovima Osijeku i Zadru. Projekt je nastavio svoj put zahvaljujući financijskoj podršci Ministarstva kulture Republike Hrvatske. Također, plan je bio potaknuti i proširiti svijest o značaju čitanja djeci od najranije dobi, ali širom cijele Hrvatske. S obzirom na pozitivne rezultate, Hrvatsko čitateljsko društvo donijelo je odluku o još izravnijem pristupu u promoviranju važnosti čitanja najmlađima.

U suradnji s udrugom RODA, gradskim knjižnicama i Komisijom za knjižnične usluge za djecu i mladež HKD-a osmišljen je paket s informativno-edukativnim materijalima koje su roditelji djece rođene u tjednu kada se obilježava Međunarodni dan pismenosti dobili u rodilištu. Paket je sadržavao informativni letak o potrebi čitanja djeci od najranije dobi, kratki popis kvalitetnih slikovnica za djecu do treće godine (objavljenih u Hrvatskoj u proteklih nekoliko godina), slikovnicu koju mogu „čitati“ i bebe, letak Ne! Po guzi!, prigodnu čestitku, besplatnu jednogodišnju člansku iskaznicu za lokalnu gradsku knjižnicu i promotivni letak o Hrvatskome čitateljskome društvu. U projekt su bili uključeni Bjelovar, Osijek i Sisak. (Čunović i Stropnik, 2015, str. 126).

Na stručnom skupu koji je osnovan pod nazivom „Roditelji s bebama i malom djecom – dobro došli u knjižnicu!“ istaknuta je važnost knjižnica kao partnera u promicanju rane i obiteljske pismenosti. Stručni skup je održan 19. ožujka 2007. godine u Knjižnici Medveščak, a skup je bio organiziran od strane Komisije za knjižnične usluge za djecu i mladež Hrvatskog knjižničarskog društva i Knjižnica grada Zagreba. Na tom su skupu

pozvani izlagači govorili o važnosti promicanja „predškolskog čitanja“ te ulozi knjižnice u jačanju roditeljskih kompetencija. Također, na stručnom je skupu bila riječ o dječjoj knjižnici koja je i partner u projektu „Rođeni za čitanje“, te je predstavljena i radna verzija IFLA-inih Smjernica za knjižnične usluge za bebe i djecu do tri godine (Čunović i Stropnik, 2015).

9.6. Program „Rođeni za čitanje“

Gospođa Marija Radonić je bila idejna začetnica programa „Rođeni za čitanje“ u Hrvatskoj. Gospođa Radonić dobro je poznata dubrovačka pedijatričarka koja je za promicanje čitanja u pedijatrijskoj praksi prvi put čula na Kongresu socijalne i preventivne pedijatrije u Trstu, 2007. godine. Prisustvovala je predavanju projekta „Nati per leggere“. Nakon predstavljanja programa odlučila je kako bi bilo dobro uvesti takav projekt i u Hrvatsku. Dubrovnik je projekt započeo 2008. godine. U projekt su bili uključeni različiti volonteri. Glavni cilj ovog projekta bio je potaknuti roditelje na čitanje djeci od najranije dobi. Čitanje naglas djeci u dobi od šest do dvanaest mjeseci kao cilj ističe jačanje veza između osobe koja čita i one koja sluša, pružajući osjećaj smirenosti, sigurnosti, ali i poticanje navika slušanja. Također, čitanje naglas potiče razvoj ljubavi prema čitanju, kao i znatiželju kod djece prema knjigama te potiče razvoj govora, pažnje, mašte, percepcije, kao i kreativnosti. Kroz ovaj projekt, do sada su izrađene dvije slikovnice koje su posebno namijenjene maloj djeci. Prva slikovnica izašla je pod nazivom „Gledaj ova mala slatka lica“, a namijenjena je djeci do prve godine, dok je druga slikovnica pod nazivom „Idem spavati“ namijenjena djeci od druge do treće godine. Treća slikovnica pod nazivom „Što radi moj tata“ namijenjena je četverogodišnjacima. Financiranje tiska slikovnica omogućio je Grad Dubrovnik (Radonić i Stričević, 2009).

9.7. Narodna knjižnica i čitaonica Tisno

Tijekom 2018. godine, Narodna knjižnica i čitaonica Tisno donosi novu, ali inovativnu inicijativu koja je usmjerena prema roditeljima s bebama i malom djecom. Program pod nazivom „Bebe u knjižnici“ namijenjen je bebama i djeci do 3 godine života, uz pratnju njihovih roditelja. Ovaj program osnovan je kako bi pružio jedinstveno iskustvo za najmlađe, omogućujući im slobodno kretanje, izbor igračaka, ali i bliskost sa slikovnicama uz podršku roditelja. Također, programom se pomaže i ističe kreativno crtanje, kao i sudjelovanje u prigodnim aktivnostima koje su prilagođene njihovim sposobnostima. Unutar ove inicijative, posebna pažnja posvećena je slikovnicama. Slikovnice za najmanje su izrađene od tvrdih listova koji mogu izdržati rukovanje djeteta njome. Također, tu su slikovnice-igračke, kao i mekane slikovnice od pliša i sličnih

materijala. Osim što pružaju užitak čitanja, ove knjige potiču interakciju s tekstem i ilustracijama na način koji je prikladan za bebe i malu djecu. Bitna stavka programa je da služi kao platforma za razmjenu iskustava među roditeljima te za raspravu o temama vezanim uz odgoj vlastitog djeteta.

9.8. Projekt “Uz čitanje riječi rastu”

Jedan od primjera projekta koji potiče djecu na čitanje je projekt „Uz čitanje riječi rastu“. Projekt je osmišljen i pokrenut u kolovozu 2020. godine. Razlog pokretanju projekta bio je znatna smanjena motiviranost djece za knjigu i čitanje. Što se tiče cilja projekta navode se različite stavke. Jedna od stavki je potaknuti djecu na čitanje, odnosno potaknuti radost čitanja. Također, vrlo je bitno prvo djecu motivirati za čitanje te ih naučiti kako se odnositi prema knjizi. Kroz čitanje djeca razvijaju samu vještinu čitanja. Način na koji bi projekt funkcionirao obuhvaćao bi nekoliko stavki. Prva stavka bila bi osmisliti programe promicanja čitanja za učenike osnovne i srednje škole te ih provoditi. Također, bi jedan od zadataka bio potaknuti učitelje, nastavnike i stručne suradnike da na nastavi koriste materijale koje bi u učenicima potaknulo kvalitetno čitanje. Poželjno bi bilo opremiti školske knjižnice građom koju bi djeca čitala iz nekog interesa, užitka, a ne samo ono što imaju za lektire. Najveći, ali i najbitniji rezultat projekta je da su učenici na kraju sretni i zadovoljni te motivirani za čitanje. Također, dobro bi bilo kad bi ovaj projekt u učenicima uspio potaknuti užitak tako da učenici čitaju u slobodno vrijeme, da u njima potakne zabavu i ugodu.

10. Nacionalna kampanja „Čitaj mi!“

Čitanje od najranije dobi vrlo je bitno, a upravo o tome govori i naša najbitnija kampanja „Čitaj mi!“. Prva nacionalna kampanja „Čitaj mi!“ predstavlja ključnu inicijativu usmjerenu na promicanje čitanja naglas djeci od najranije dobi. Osnovana kao odgovor na Europsku godinu čitanja naglas 2013., ova nadahnjujuća inicijativa realizirana je uz podršku Ministarstva demografije, obitelji, mladih i socijalne politike. Organizatori ove kampanje predstavljaju različite udruge kao što su Hrvatsko knjižničarsko društvo - Komisija za knjižnične usluge za djecu i mladež, UNICEF, Hrvatsko pedijatrijsko društvo, Hrvatsko čitateljsko društvo te Hrvatska udruga istraživača dječje književnosti. Kampanja je nastavila svoje djelovanje i tijekom 2014. godine, s potporom Ministarstva kulture i Ministarstva socijalne politike i mladih. Kampanji su se pridružile i nove snage 2015. godine, a to je bilo Hrvatsko logopedsko društvo te Zaklada Nacionalne i

sveučilišne knjižnice u Zagrebu. Velika skupina ljudi udružila se kako bi osnovala organizaciju koja bi nastojala promijeniti gledišta roditelja, te ih potaknula na čitanje djeci. Glavni cilj ove kampanje je potaknuti roditelje, ali i sve odrasle da od trenutka djetetova rođenja započnu čitanje naglas, s ciljem da se čitanje utemelji kao nezaobilazan dio svakodnevnog, ugodnog interakcijskog rituala između roditelja i djece. Osim toga, vrlo važan zadatak kampanje je stvaranje dubokog, ali i emocionalnog povezivanja između djeteta i roditelja, odnosno osobe koja mu predano izgovara riječi priča. Iznimno bitna komponenta kampanje je poticanje roditelja da što ranije uključe svoje najmlađe u posjete lokalnim narodnim knjižnicama. Kroz taj korak, želi se izgraditi ljubav prema knjigama, ali i učvrstiti povezanost djeteta s čarima koje nam donose knjige te čitanje istih.

10.1. Kampanja u brojkama

Kampanja djeluje od 2013. godine, što bi značilo da postoje određene brojke kampanje koje vrijedi istaknuti. Kampanjom se nastojao povećati broj djece koji se upisuju u knjižnice diljem Hrvatske, zajedno s rastućim interesom roditelja za posjetama knjižnicama sa svojom djecom. Takav način predstavlja značajno postignuće. Ovaj zamah se vidi kroz brojne rezultate i događaje koje je omogućila kampanja „Čitaj mi!“. Kroz više od 2 800 aktivnosti, koje su privukle impresivnih 70 000 sudionika, raznolika izlaganja kvalitetnih slikovnica na dječjim odjelima, informativna predavanja za roditelje o važnosti čitanja naglas, čitanje priča za laku noć na lokalnim radiopostajama, kao i različite inicijative čitanja priča u knjižnicama, obiteljskim pričaonicama, pa čak i na stranim jezicima, pružile su bogato iskustvo djeci i roditeljima. Takav način provodi se sve do danas, te će biti nastavljen i u budućnosti. Ovaj proaktivan pristup proširuje se čak i domova zdravlja.

Osim takvog uspjeha, nacionalna kampanja postigla je značajno prisustvo u više od 300 knjižnica diljem Hrvatske. Jedna od zanimljivosti bio je nagradni foto, odnosno video natječaj koji je bio temeljen na čitanju s djecom te je potaknuo inspiraciju i kreativnost među obiteljima. Prikupljeno je preko 823 autentičnih trenutaka koje dijele djeca s roditeljima, braćom, bakama, djedovima i ostalom rodbinom. Još jedna od bitnih akcija koja se organizira u okviru kampanje „Čitaj mi!“ je darivanje slikovnica pod geslom „Čitam, dam, sretan sam – svoju knjigu daruj i tuđe srce obraduj“. Ova inicijativa se provodi u sklopu obilježavanja Međunarodnog dana darivanja knjiga, a taj dan svake se

godine slavi 14. veljače. Glavni cilj ove akcije je potaknuti djecu i odrasle diljem svijeta da poklone knjige ili slikovnice djeci. Ova inicijativa ima poseban značaj jer je do sada omogućila donaciju više od 30 000 slikovnica za bolničke odjele, pedijatrijske ordinacije, dječje vrtiće te domove za djecu. Iznimno je za reći kako su slikovnice i knjige te samo čitanje pronašle put do različitih okruženja, od knjižnica i knjižara pa sve do parkova, gradskih trgovina, kao i zdravstvenih ustanova. Također, knjige su putovale kroz zemlju zahvaljujući i bibliobusima. Na taj su način knjige i slikovnice omogućene građanima koji žive u udaljenijim područjima gdje fizičke knjižnice nisu prisutne.

Kroz sinergiju nesebičnog zalaganja više od 20 000 predanih volontera, čiji su dragocjeni doprinosi uključivali čitanje djeci, ali i podršku raznovrsnim inicijativama, „Čitaj mi!“ kampanja je uspješno ostvarila svoju viziju. Njihova predanost i entuzijazam nisu samo oplemenili dječje knjižnice, parkove i druge okružujuće prostore sa zvukovima priča, već su duboko donijeli temelje strasti prema čitanju u srcima najmlađih generacija. Rezultat toga je inspirativan val pozitivnih promjena, koji se širi, šireći radosti, ali i znanje među budućim čitateljima.

10.2. Rezultati kampanje

Kampanja je dobila iznimno pozitivne ocjene, a nekoliko pokazatelja tih rezultata su 117 000 otisnutih letaka, 3 600 velikih plakata (formata B1), 8 000 straničnika, 310 dječjih majica i majica za volontere te 750 bedževa s motivacijskim sloganom „Čitaj mi!“.

Također, kreirano je 3 000 primjeraka „Metra za čitanje“ na kojima, osim visine i dobi djeteta, postoje i bitne smjernice za roditelje koje govore o promicanju čitalačkih i jezičnih vještina za djecu. Ova kampanja, koja pruža širok spektar mogućnosti, također, se iskazuje i u praktičnim aspektima, uključujući postavljanje šest promotivnih štandova za promicanje čitanja naglas na gradskim trgovinama, ali i korištenje 3 000 naljepnica s logotipom „Čitaj mi!“ koje knjižnice koriste kako bi označile kvalitetne slikovnice te knjige koje su namijenjene najmlađima, uz podršku Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske (Čitaj mi, 2023).

Također, kampanja „Čitaj mi!“ istaknuta je i u ALMI, Astrid Lindgren Memorial Award koja predstavlja najveću međunarodnu književnu nagradu za promicanje dječje književnosti. Kampanja „Čitaj mi!“ bila je službeni kandidat te je nominirana za ALMU tri godine zaredom što je izuzetna čast.

Plemenita suradnja s UNICEF-om osigurala je slikovnice, bojanke i bojice za 900 obitelji koji nisu u mogućnosti doći do knjiga. Skoro tisuću slikovnica je donirano zatvorima

kako bi se omogućili susreti djece s roditeljima koji su lišeni slobode. U partnerstvu s Udrugom Roda, Hrvatskim čitateljskim društvom i Udrugom Medioteka, UNICEF je osigurao 5 000 slikovnica. One su namijenjene djeci čiji su roditelji lišeni slobode, za pedijatrijske čekaonice, kao i za potrebe školskih pedagoga i psihologa (Čitaj mi, 2023). Kampanja „Čitaj mi!“ priča priču o predanosti i zajedničkom trudu. U povodu Međunarodnog dana pismenosti, koji se obilježava 8. rujna, Hrvatsko čitateljsko društvo organiziralo je dva značajna događaja, a to su: okrugli stol „Čitanje naglas“ (2013.) i stručni skup „Rana pismenost i poteškoće u čitanju“ (2015.). Ti susreti privukli su stručnjake iz svijeta knjiga i čitanja, potičući svijest o važnosti čitanja naglas. Osim toga, zanimljiva je stavka kako će Hrvatsko čitateljsko društvo organizirati stručni skup „U obranu čitanja naglas - poticanje rane i obiteljske pismenosti“ u Velikoj dvorani Školske knjige u Zagrebu, 8. rujna 2023. godine (Čitaj mi, 2023).

Hrvatska udruga istraživača dječje književnosti doprinijela je ovoj priči kroz manifestaciju „Hlapić 2013. – sto godina objavljivanja Čudnovatih zgoda šegrta Hlapića“, koja je zahvatila cijelu zemlju na način da je spojila prošlost s budućnošću čitanja.

Kampanju su, također, podržali i nakladnici koji su pridonijeli kampanji svojim akcijama, kao i sniženim cijenama slikovnica. Snažan doprinos stigao je i od Algoritma, koji je postao „ponosni prijatelj kampanje“. Također, Mozaik knjiga učinio je korak dalje, tiskanjem „Metar Čitaj mi!“, prikazujući putovanje djeteta kroz različite stadije rasta, uz promjene u literaturi koje prate njegov razvoj. Drugi nakladnici poput Naklade Bombon, Školske knjige, Profila, Ibis grafike, Planeta Zoe, Naše djece, Mozaik knjige, Algoritma, kao i mnogih drugih podržali su slikovnicama nagradni natječaj kampanje „Čitaj mi!“. Preko 700 fotografija i videosnimaka poslali su roditelji i ostali odrasli članovi obitelji, snimajući trenutke aktivnosti čitanja.

Osim takvih mogućnost, postoji i internetska stranica kampanje „Čitaj mi!“ koja je posvećena roditeljima i svima svjesnima važnosti čitanja od najranije dobi. Internetska stranica pruža korisne informacije, materijale za promociju čitanja, nagradne natječaje, kao i mnoge druge resurse. Kroz društvene mreže poput Facebooka i Twittera, informacijski stručnjaci prenose najnovija saznanja o ranoj pismenosti, dok objave potiču dijeljenje među roditeljima, knjižničarima, knjižnicama, obiteljskim centrima, književnicima, nakladnicima, ali i mnogim drugima.

Jedna od bitnih stavki ove kampanje predstavlja njena podrška. Ovoj važnoj kampanji podršku pružaju Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, kao i Ministarstvo pravosuđa

Republike Hrvatske, Zaklada Nacionalne i sveučilišne knjižnice te mnogi drugi donatori. U budućnosti, kampanja ima namjeru osigurati dosljednu financijsku podršku od strane relevantnih ministarstava kako bi se nastavile provedbe aktivnosti, kao i do sada na nacionalnoj razini. Također, kampanja bi željela nastaviti educirati volontere te bi nastavili izrađivati promidžbeni materijal. Glavni cilj kampanje nastoji osigurati da svako novorođeno dijete u budućnosti dobije svoju prvu slikovnicu. Također, kampanjom se nastoji kasnije, na redovitim pedijatrijskim pregledima dodijeliti druga i treća knjiga. Prema mnogim stručnjacima, ova je kampanja ocijenjena kao jedna od najbolje koncipiranih i inovativnih akcija u Hrvatskoj. Ona potiče čitanje i ljubav prema knjizi u obiteljskom okruženju. Suradnja s brojnim partnerima je značajno doprinijela širenju svijesti o važnosti čitanja naglas i poticanju rane i obiteljske pismenosti, kako na lokalnoj tako i na nacionalnoj razini.

S istim ciljem, kampanja „Čitaj mi!“ i dalje planira provoditi aktivnosti unutar sebe. Ova inspirativna inicijativa okupila je širok spektar pojedinaca: knjižničare, pedijatre, književnike, nakladnike, odgojitelje, logopede, predstavnike mnogih volonterskih inicijativa i sve druge koji svojim trudom svakodnevno pridonose dobrobiti djece te će to nastaviti raditi.

11. Program „Reach Out and Read“

Program „Reach Out and Read“ osnovan je 1989. godine. Cilj zašto je program pokrenut 1989. godine navodi kako je program nastojao pomoći obiteljima da čitanje postane dio njihove rutine. Također, programom se nastojalo nabaviti knjige potrebne za početak čitateljske rutine u obiteljima. S radom je prvenstveno započeo u Boston City Hospital, odnosno u Bostonskoj gradskoj bolnici koja se nalazi u Sjedinjenim Američkim Državama. Od tada, program se polako širio, te se danas nalazi u svih 50 država. Do 2001. godine bio je proširen na 1 500 gradova. Program je bio osmišljen kako bi potaknuo čitanje i pismenost među djecom kroz tri koraka koja su se provodila na redovnim pedijatrijskim pregledima. Pri prvome dolasku u bolnicu roditelje se informira o važnosti čitanja naglas, a na svakome sljedećemu pregledu, u dobi od šest mjeseci do pet godina, dijete dobiva novu knjigu za kućnu knjižnicu. Knjige su dostupne na četrnaest jezika, a godišnje ih se podijeli preko 1,6 milijuna (Čunović i Stropnik, 2015, str. 121). Također, program je dostupan i na internetu. Mrežne stranice programa bogate su sadržajem kako bi potaknule pismenost te uz nju promicale čitanje. Mrežne stranice imaju svoj kutak gdje se nalaze popisi preporučenih slikovnica, različitih knjiga, savjeti i

primjeri kako čitati djeci. Različita istraživanja pokazala su kako je program vrlo dobar za djecu i roditelje. Djeca koja sudjeluju u ovom programu s različitim aktivnostima imaju znatno bogatiji rječnik u usporedbi s ostalim vršnjacima. Trenutno, program „Reach Out and Read“ obuhvaća više od četiri milijuna djece, s posebnom pažnjom usmjerenoj na djecu iz obitelji slabijeg imovinskog statusa. Ovaj program kontinuirano doprinosi stvaranju budućnosti u kojoj će djeca imati bolje razumijevanje i ljubav prema čitanju, a time i bolje izgleda za uspjeh u životu.

12. Program „Born to Read, Read to Bond“

Jedan od stranih programa za promicanje čitanje je program „Born to Read, Read to Bond“. Program je osmislio National Library Board, odnosno Odbor Nacionalne knjižnice 27. studenoga 2001. godine. Odbor Nacionalne knjižnice tijekom pokretanja programa udružio je snage s Ministry of Community Development and Sports, odnosno Ministarstvom razvitka zajednica sporta. Program se, danas, provodi u Singapuru, Azija, a cilj programa je promocija čitanja za djecu od najranije dobi do treće godine te povećanje povezanosti između roditelja i djeteta te stvaranje čvrstih obiteljskih odnosa (Čunović i Stropnik, 2015). Statistika je pokazala kako se u knjižnicama najviše posuđuju dječje knjige, ali djeca nisu najčešći posjetitelji knjižnica. Smatra se kako su roditelji oni koji posjećuju knjižnice i posuđuju velik broja knjiga za svoju djecu. Upravo zbog tog saznanja cilj je potaknuti djecu da sama krenu zalaziti u knjižnicu. Programom se nastoji potaknuti roditelje na čitanje djeci od najranije dobi jer su knjige one koje pomažu tijekom učenja djeteta od najranije dobi. Knjige pomažu maloj djeci stvoriti vizualno razumijevanje, kao i sposobnost uočavanja detalja. Ono što je potrebno za znati je kako djeca najaktivnije uče od malena pa do svoje 5. godine. Naravno, osoba uči kroz cijeli život, ali prvih pet godina djetetovog života vrlo je bitan u njegovom procesu učenja i snalaženja kroz dječju dob.

Upravo iz tog razloga, osmišljen je program „Born to Read, Read to Bond“ kako bi zadovoljio specifične dječje potrebe. Program je, također, jedan od onih koji omogućuje tek rođenoj djeci da ih roditelji registriraju kao samostalne članove knjižnice. Također, program je potaknuo roditelje da kvalitetno provedu vrijeme u društvu svoje djece.

Potrebno je djeci čitati naglas od najranije dobi. Programom se povezuju djeca i roditelji te je usmjeren na kvalitetno provođenja vremena u knjižnici uz druženje, kao i biranje te čitanje odabranih knjiga. Zanimljiva stavka je kako se pokretanju programa 2001. godine pridružilo devet bolnica koje su podržale projekt. Program je sadržavao različite

aktivnosti za roditelje, kao i za djecu. Roditelji koji su registrirali svoju djecu u knjižnice imali su pravo pridružiti se grupi koja je osnovana programom. Read-N-Bond Parents Group, bila je grupa koja je omogućavala roditeljima razgovore o roditeljstvu, te su si međusobno mogli pomagati i ukazivati na greške, ali i one dobre stvari za koje su smatrali da rade. Osim roditelja, djeca su mogla prisustvovati u programima Read to Me. Također, postojao je Program za čitanje, Read to Bond koji je bio organiziran 15. ožujka 2003. godine koji je trebao potaknuti na promicanje ranog opismenjavanja. Naravno, program je sadržavao brojne aktivnosti za roditelje i djecu te je pomogao velikom broju djece, ali i roditelja u postizanju svoga cilja.

13. Program „Born to Read“

Program „Born to Read“ započeo je kao dio Literacy Volunteers of the Lowcountry, odnosno volontera za opismenjavanje, ali je 2008. godine postao neovisni program. Danas, je „Born to Read“ registriran kao neprofitna dobrotvorna organizacija u Lowcountry-ju, Južna Karolina. Program je osnovan s ciljem razvoja usmenog jezika kao i rane pismenosti za djecu. Također, program je onaj koji pomaže roditeljima da shvate koja je ključna uloga kao prvog, ali i najvažnijeg učitelja svoga djeteta. Od samog početka programa, volonteri programa posjetili su više od 18 000 novopečenih roditelja u lokalnim centrima. Također, volonteri tijekom obilaska porođajnih lokalnih centara poklanjaju torbe s potrebnim resursima svim majkama koje su postale majke po prvi put. Naravno, torba s resursima sadržava različite informacije o važnosti čitanja i razgovora s djetetom od najranije dobi. Zanimljiva stavka je kako svaka torba sadrži društvenu knjigu za novorođenčad, informacije sa savjetima, odnosno strategijama za čitanje, popis pedijatrika koje se nalaze na njihovom području, ali i majicu s natpisom „Born to Read“. Program „Born to Read“ omogućuje besplatnu uslugu roditeljima, a svi materijali su na engleskom i španjolskom jeziku. „Born to Read“ je agencija koju financira United Way. United Way je međunarodna mreža koja posjeduje preko 1 800 lokalnih neprofitnih podružnica za prikupljanje sredstava. Također, se financira putem bespovratnih sredstava i donacija. Posjeduje razne sponzorske partnere koje stječe preko škola, knjižnica i bolnica. Volonteri programa „Born to Read“ oslanjaju se na potpore, ali i donacije pojedinaca, zaklada, kao i drugih društvenih organizacija.

14. Projekt „Bookstart“

Projekt „Bookstart“ svoj put započinje 1992. godine u Birminghamu, Engleska s

prvotnim dosegom od svega 300 djece. Kroz godine, ovaj projekt se proširio iz svojih prvotnih ograničenja te trenutno uključuje više od 2 milijuna djece i njihovih roditelja na područjima Engleske, Sjeverne Irske i Walesa. Cilj projekta je potaknuti promicanje čitanja među djecom od najranije dobi. Projekt „Bookstart“ nastoji potaknuti ljubav prema čitanju putem različitih knjiga, resursa i podrške. Fokus im je na tome da čitanje bude zabavno, jer vjeruju da će djeca rado čitati ako im to pruža užitak.

Na službenim mrežnim stranicama projekta „Bookstart“, dostupne su sveobuhvatne upute kako pristupiti „Bookstart Baby paketu“, ali i drugim paketima. Baby paket namijenjen je djeci od najranije dobi do prve godine života. Baby paket varira, ali uvijek će uključivati knjigu, lutku za prste i knjižicu sa savjetima i idejama za dijeljenje knjiga s djecom od najranije dobi. Dostavu početnog, baby paketa izvodi patronažna služba tijekom prvog posjeta novorođenčetu. Potiče se roditelje na mrežne stranice, te na promicanje čitanja u obitelji i među djecom. Druga faza koja omogućuje drugi paket za djecu je „Bookstart Treasure paket“. Ovaj paket namijenjen je djeci u dobi od dvije do četiri godine života. Drugi paket sadrži dva odabrana naslova slikovnica te publikacije namijenjene roditeljima, opremljene korisnim savjetima za promicanje čitanja. Projekt, također, nudi različite dodatne module poput „Booktouch“ i „Bookshine paketa“. Ti paketi proširuju osnovne pakete kako bi u projekt uključili i djecu s oštećenim vidom ili sluhom. Osim toga, ističu i prilagođene dodatke za djecu s razvojnim i motoričkim poteškoćama. Projekt „Bookstart“ je inicijativa koja je posvećena svima, te na taj način pospješuje promicanje čitanja i pismenosti među najmlađima. Projekt „Bookstart“ prepoznat je i izvan Ujedinjenog Kraljevstva te se, danas, slični programi nalaze na pet kontinenata te pružaju besplatne knjige i savjete o čitanju za novorođenčad i malu djecu. Oni su prepoznali da čitanje ima pozitivan utjecaj na zdravlje, kreativnost i obrazovne rezultate djece tijekom njihovog cijelog života te su uz podršku Arts Council Englanda, partnera i donatora odlučni u svojoj ambiciji da svako dijete ima priliku razviti ljubav prema čitanju i ostvariti najbolji mogući početak u životu.

15. Projekt „Nati per leggere“

Talijanski nacionalni projekt „Nati per leggere“ svoje je početke doživio 1999. godine. Osmišljen je od strane Associazione Culturale Pediatri, odnosno strane udruge pedijatara, zatim, Associazione Italiana Biblioteche, odnosno udruge talijanskih knjižnica te Centro per la Salute del Bambino, odnosno centra za dječje zdravlje. Centar za dječje zdravlje predstavlja neprofitnu udrugu posvećenu istraživanjima, obrazovanju te

promicanju zdravlja i razvoja djece od začeca do adolescencije. Projekt je namijenjen obiteljima te djeci najranije dobi za promicanje čitanja. Od 1999. godine projekt „Nati per leggere“ ima za cilj promovirati čitanje u obitelji od rođenja, jer čitanje djeci uz određeni kontinuitet pozitivno utječe na njihov intelektualni, jezični te emocionalni razvoj koji ostavlja značajne učinke na život svake odrasle osobe. Ovaj inovativni projekt ima decentraliziranu strukturu, što znači da se organizira i provodi na lokalnoj razini s fleksibilnošću prilagodbe prema specifičnim potrebama i mogućnostima svake lokalne zajednice. To osigurava da što veći broj djece bude obuhvaćen projektom. Na lokalnoj razini djeluje više od 500 projekata, u kojima sudjeluje oko 8 000 stručnjaka iz područja knjižničarstva, pedijatrije, socijalne i zdravstvene skrbi te obrazovanja (Čunović i Stropnik, 2015, str. 122). Ovaj projekt nudi obiteljima s djecom do 6 godina besplatne čitalačke aktivnosti koje predstavljaju važno iskustvo za kognitivni razvoj djece i razvoj sposobnosti roditelja da odrastaju sa svojom djecom. Također, aktivnosti se provode uz financijski doprinos Centra za knjigu i čitanje, regija, pokrajina i općina koje sudjeluju u programu te zahvaljujući aktivnosti dječjih radnika i volontera.

Ključna koordinacija i usklađivanje lokalnih aktivnosti s nacionalnim programom temelje se na djelovanju Nacionalnog odbora projekta (Čunović i Stropnik, 2015). Nacionalni odbor projekta sastavljen je od pet knjižničara i pet pedijatar. Jedan od zadataka odbora je upravljanje odnosima s javnošću na nacionalnoj razini. Uz taj zadatak, odbor nastoji održavati ažuriranja mrežnih stranica projekta kao i stvarati promidžbene materijale te usmjeravati edukaciju projekta na lokalnoj razini. Također, u okviru ovog projekta izrađen je i informativni vodič koji je namijenjen roditeljima, ali i budućim čitateljima. Uz to, paralelno se selektiraju i pripremaju popisi visokokvalitetnih knjiga za djecu mlađu od šest godina (Čunović i Stropnik, 2015). Nacionalni odbor, također, aktivno radi na obogaćivanju dječjih knjižničnih zbirki u javnim knjižnicama, ali i na poboljšavanju knjižnične usluge za najmlađe korisnike.

Kroz suradnju s izdavačima, Nacionalni odbor postiže dogovore o posebno sniženim cijenama preporučenih naslova, koje pedijatri daruju djeci. Ovaj napor pruža pristup visokokvalitetnim knjigama koje će obogatiti iskustvo čitanja i razvoja djece.

Kroz suradnju s izdavačima, dogovaraju se posebno snižene cijene preporučenih naslova koje pedijatri poklanjaju djeci. Jedno od značajnih dostignuća ovog projekta je stvaranje slikovnice „Guarda che faccia!“, odnosno „Gledaj ova mala slatka lica!“, koju su osmislili sami pedijatri. Slikovnica je prevedena, a dijele ju pedijatri u Dubrovačkoj županiji (Radonić i Stričević, 2009). Osim toga, od 2002. godine u Španjolskoj se

provodi sličan nacionalni projekt pod nazivom „Nascuts per llegir“, koji je inspiriran talijanskim projektom.

16. Zaklada „Stiftung Lesen“

Jedna od neprofitnih organizacija, odnosno zaklada s ciljem promicanja poticanja čitanja naziva se „Stiftung Lesen“. Oni su organizacija koja je uvjerena kako sve započinje s čitanjem. Smatraju kako je čitanje središnji uvjet za obrazovanje, profesionalni uspjeh, integraciju, kao i održivi društveni razvoj. Organizacija je s djelovanjem započela 1998. godine, te od tada nižu brojne projekte koji se održavaju pod pokroviteljstvom predsjednika Njemačke Republike. Sadržavaju niz izvanrednih projekata za aktivno usavršavanje jezika i čitanje. Nastoje izgraditi čvrste suradnje s vrtićima, školama, knjižnicama, knjižarama i medijima (Čunović i Stropnik, 2015). Kao i većina programa, ova je organizacija usmjerena na roditelje, ali i djecu te razvoj obiteljske pismenosti, jer smatraju kako je obrazovanje ključ, daleko više od samog znanja (Maas, Ehmig i Seelmann, 2013).

17. Zaklada „All of Europe Reads to Kids“

1998. godine je osnovana Zaklada „All of Poland Reads to Kids Foundation“. Svrha zaklade bilo je podržavanje emocionalnog zdravlja djece i mladih u Poljskoj putem obrazovnih, organizacijskih i promocijskih inicijativa. Ovaj program, također, za cilj ima razvijanje čitateljskih navika putem svakodnevnog glasnog čitanja djeci od najranije dobi, bilo kod kuće, u vrtiću ili školi. 2001. godine pokrenuta je kampanja pod nazivom „All of Poland Reads to Kids“ čiji je fokus bio na podizanju svijesti koliko je važno svakodnevno čitanje djeci. Prvi nacionalni tjedan koji je organiziran za čitanje djeci održan je u lipnju 2002. godine, privlačeći brojna sela, ali i gradove. Nakon nekog vremena, otprilike godine dana, pokrenuti su edukativni programi pod nazivima „Reading Schools“ i „Reading Kindergartens“, te je potpisana deklaracija „All of Europe Reads to Kids“, koja promovira čitanje od najranije dobi djeteta svugdje, bilo kod kuće, u vrtiću ili školi. Smatra se kako, danas, više od 7 700 koordinatora i voditelja diljem Poljske, potiče čitanje od najranije dobi u više od 3 000 mjesta. Slični programi uspješno su provedeni u Češkoj, Slovačkoj i Litvi.

18. Program „Celé Česko čte dětem“

Češki program „Celé Česko čte dětem“, ili u prijevodu „Cijela Češka čita djeci“, program

je koji je osnovan 2006. godine. Pokrenula ga je gospođa Eva Katrušáková, a inspiraciju za osnivanjem programa pronašla je u programu „Cała Polska czyta dzieciom“ koji se odvija u Poljskoj, kao i publikacija američkog pisca Jima Treleasea pod nazivom „Priručnik za čitanje naglas“. Ideji o važnosti čitanja za djecu u Češkoj pridružilo se više od 4 000 škola, vrtića, knjižnica, domova za obitelj i roditelje te gradovi, općine, bolnice i pojedinci koji su se registrirali na mrežu. Misija ove neprofitne udruge „Celé Česko čte dětem“ je da nastoji zajedničkim čitanjem graditi čvrste obiteljske veze, odnosno odnose. Redovito čitanje djeci od velike je važnosti za razvoj njihova emocionalnog zdravlja. Čitanje razvija pamćenje i maštu, uči razmišljanju. Čitanje stvara snažnu vezu između roditelja i djeteta. Također, ovaj program podržava više od 80 poznatih osoba iz svijeta kulture i sporta u Češkoj.

Sama organizacija organizira međunarodne konferencije i seminare za stručnu, obrazovnu, ali i širu javnost. Volonteri dolaze čitati djeci u bolnicama i koriste zbirke knjiga za opremanje bolničkih knjižnica za djecu. Jedna od zanimljivosti navodi kako su Poljska i Češka zaklada zajednički 2011. godine organizirale Prvi međunarodni tjedan čitanja djeci koji je bio vrlo uspješan.

19. „FLY Pilot Projekt“

Jedan od zanimljivih projekta bio je „FLY Pilot Project“. Projekt je predstavljao pokusni projekt obiteljske pismenosti, a započeo je na inicijativu Dr. Gabriele Rabkin u Hamburgu. Projekt je trajao pet godina, od 2004. godine do 2009. godine. Projekt je angažirao sudjelovanje roditelja djece predškolske dobi, kao i roditelje učenika prvog razreda osnovne škole. Projekt je ostvario suradnju s UNESCO-ovim institutom za cjeloživotno učenje te Državnim institutom za obučavanje učitelja i razvoj škola. Također, je obuhvatio čak osam škola i jedan vrtić koji su bili smješteni u socijalno osjetljivim zajednicama u Hamburgu. Glavni cilj projekta bio je promovirati ranu pismenost, kao i unaprijediti roditeljske vještine u pismenosti te poboljšati suradnju između roditelja i škole. Još neki od ciljeva ovog projekta bili su promocija vještine rane pismenosti, unapređenje roditeljskih vještina pismenosti te poboljšanje suradnje roditelja i škole (Čunović i Stropnik, 2015, str. 123). Također, bitno je istaknuti kako se nastojala povećati uključenost roditelja u sam projekt. Pet godina projekt je bio dio Programa za unapređenje djece i mladih s useljeničkim podrijetlom te ga je financirala Njemačka državna komisija za planiranje obrazovanja i poticanje istraživanja. Ovaj projekt jedan je od rijetkih primjera pokusnoga projekta koji je nastao privatnom inicijativom, a koji je

integriran te je postao dijelom državne politike (Čunović i Stropnik, 2015).

20. Kampanja „Cycling for Libraries“

Međunarodna kampanja „Cycling for Libraries“ predstavlja međunarodnu inicijativu usmjerenu na promociju knjižnica, okupljanje knjižničara i zaljubljenika u knjige putem pokretnog okupljanja. Iako je prvobitno koncipirana kao poslovni projekt, kampanja „Cycling for Libraries“ ima dublji značaj. Ona je istovremeno stručni događaj i javni forum, koji služi kao platforma za promociju knjižnica, poticanje međunarodne stručne suradnje te zagovaranje inicijativa vezanih za otvoreni prostor i fizičko zdravlje. Ova akcija se odvija jednom godišnje, privlačeći sudjelovanje stotinjak knjižničara iz cijelog svijeta. Za razliku od ostalih stručnih konferencija, ona je otvorena i za sve zaljubljenike u knjige, predstavljajući dodatni način komunikacije s korisnicima. Zbog svojeg trajanja, dugih udaljenosti koje sudionici prelaze i izazova s kojima se suočavaju tijekom puta, kampanja „Cycling for Libraries“ je jedinstven događaj takve vrste na svjetskoj razini. Tijekom desetodnevnog putovanja kroz različite krajolike, gradove i naselja, sudionici posjećuju knjižnice, susreću se s lokalnim vlastima i predstavnicima medija te sudjeluju u društvenim okupljanjima. Često se pridružuju lokalni knjižničari, ali i predstavnici vlasti ili jednostavno zaljubljenici u knjige. Inicijatori i organizatori ove akcije bili su finski knjižničari Jukka Pennanen i Mace Ojala, podržani od strane lokalnih i međunarodnih knjižničarskih organizacija te mreže entuzijasta za knjižničarstvo.

Knjižničarska zajednica prvi je put došla u dodir s njihovom inicijativom 2010. godine tijekom IFLA-ine konferencije u Göteborgu, gdje je, također, održana prva demonstracijska vožnja na ruti Borås – Göteborg. Od tada, akcija se redovito provodi svake godine, postupno rastući u obimu i zahtjevnosti organizacije. U 2013. osnovano je udruženje pod nazivom „International Association for Library Advocacy“, čime je stvorena čvršća struktura koja olakšava pripremu različitih knjižničarskih projekata. Neki od osnovnih ciljeva ove udruge uključuju zalaganje i promociju uloge knjižnica, kao i podupiranje globalne suradnje među knjižničarima širom svijeta. Također, vrlo je bitno povezivanje stručnjaka i entuzijasta za knjige te stvaranje jedinstvene podrške mreže za knjižnice i njihove usluge. Aktivnosti udruge obuhvaćaju raznovrsne međunarodne, ali i lokalne kampanje, poticanje vanjskih inicijativa, razmjenu znanja te organiziranje konzultacija, sastanaka, događanja i edukacija. U krugovima knjižničarske zajednice, projekt „Cycling for Libraries“ postao je sve poznatiji i stekao je veći ugled nakon uvodnog govora bivše predsjednice IFLA-e, Ingrid Parent, na 78. IFLA-inoj konferenciji

u Helsinkiju, 2012. godine. Inicijativu je, također, spomenula u predsjedničkom biltenu 2013. godine, ističući je kao model za unapređenje međunarodne suradnje i promociju knjižnica. Ova inicijativa također je istaknuta u posebnom izdanju francuskog časopisa „Livres Hebdo“ specijalnog izdanja IFLA-e kao primjer inovativnog promoviranja i povećanja profila knjižnica u društvu.

U Hrvatskoj se prvi puta nastojao održati „Cycling for Libraries“ 2020. godine koji se trebao odvijati preko Zagrebačkog knjižničarskog društva. Hrvatska ruta trebala je voditi od Zagreba, kroz Gorski Kotar i planinsku regiju te sve do Rijeke. U Rijeci se trebalo prisustvovati na otvorenju festivala „Tobogan“ u novom prostoru Dječje kuće, odnosno u novom kulturnom kompleksu gdje će biti smještena, odnosno prebačena knjižnica u Rijeci. Tijekom rute trebale su se posjećivati različite vrste knjižnica, kao i kulturna baština. Nažalost, ova zanimljiva akcija otkazana je zbog Korona virusa koja je zahvatila Hrvatsku 2020. godine.

21. Projekt „Bibliocikliranje“

Zanimljiv projekt koji su pokrenuli studenti bibliotekarstva Filozofskoga fakulteta u Zagrebu te knjižničarka Knjižnica grada Zagreba - Dječje knjižnice Marina Držića nazvan je „Bibliocikliranje“. Projekt je prvi puta održan 2014. godine, a studenti su kao cilj projekta istaknuli promociju knjižnice kao mjesta druženja i zabave. Također, projekt je želio istaknuti promicanje knjižničarske struke, kao i čitateljskih klubova za djecu te je nastojao pomoći u razvijanju čitateljskih navika kod djece i mladih. Tadašnji studenti bibliotekarstva dvije su godine provodili različite čitateljske radionice za djecu od 10 do 13 godina te su osnovali čitateljski klub za djecu pod nazivom „Knjigotron“. Čitateljski klub osnovan je u suradnji s Knjižnicama grada Zagreba, odnosno Dječjom knjižnicom Marina Držića i knjižničarkom Anom Pavlek.

Prvi projekt „Bibliocikliranje“ održan je 2014. godine u periodu od 1. do 10.09. te se bicikliralo od Zagreba do Splita. Na putu prema Splitu, čitateljske radionice održane su u gradskim knjižnicama osam gradova, a to su: Karlovac, Duga Resa, Slunj, Korenica, Gračac, Knin, Sinj te Split. Nakon dobrih rezultata cilj im je bio nastaviti osnivanje čitateljskih klubova u knjižnicama drugih gradova te provesti anketu među sudionicima čitateljskih radionica.

Drugi projekt „Bibliocikliranje“ održan je 2015. godine u periodu od 7. do 11.09. te se bicikliralo od Zagreba do Umaga. Nastojali su održati čitateljske radionice za djecu u narodnim knjižnicama četiri različita grada, odnosno u Labinu, Pazinu, Poreču i Umagu.

Projekt je bio popraćen mnogim sponzorima, te je na kraju projekta snimljen i dokumentarni film koji se može pronaći u Knjižnicama grada Zagreba.

22. Projekt „ZagFlybrary“

Jedno od zanimljivih mjesta na kojima možete potaknuti osobe na čitanje su aerodromi. Knjižnice grada Zagreba u suradnji s Međunarodnom zračnom lukom Zagreb ostvarili su projekt pod nazivom „ZagFlybrary“. „ZagFlybrary“ službeno je otvoren 26. svibnja 2022. godine, a razlog otvaranja je stvaranje knjižnice unutar prostora za međunarodne odlaske koji su smješteni u putničkom terminalu Zračne luke Franjo Tuđman. Osobe koje su potaknule ovaj projekt su djelatnici Knjižnice grada Zagreba, a to su knjižničari Nika Matković Mikulčić i Tito Kliska. Ovaj projekt osmišljen je kako bi donio višestruku svrhu, ali i potencijalnu korist na aerodrome. „ZagFlybrary“ služi kao primjer angažmana Knjižnica grada Zagreba izvan uobičajenih knjižničnih prostora, promičući kulturu čitanja i popularizaciju knjiga. Osnovno načelo ovog projekta koji promiče čitanje je jednostavno: „Ako trebaš knjigu, uzmi je. Ako imaš knjigu, ostavi je.“ Projekt omogućuje čitanje više od 700 dostupnih naslova putnicima bez potrebe za plaćanjem ili članstvom. Ova inicijativa promovira jednostavnu razmjenu znanja putem besplatnih medija, istovremeno potičući ekološku svijest.

23. Nacionalni kviz za poticanje čitanja

Jedan od načina kako potaknuti djecu na čitanje je i Nacionalni kviz za poticanje čitanja. Provođenje nacionalnog kviza odvija se od 1998. godine. Ovaj se kviz ostvaruje preko mreže narodnih i školskih knjižnica. Nacionalni kviz za poticanje čitanja predstavlja natjecanje koje kao cilj navodi poticanje čitanja među višim razredima osnovne škole. Kviz se tradicionalno provodi tijekom Mjeseca hrvatske knjige, te ga već više od 21 godinu organiziraju Knjižnice grada Zagreba, odnosno Hrvatski centar za dječju knjigu u suradnji s Odjelom za djecu i mladež s Mediotekom Gradske knjižnice. Od 2011. godine kviz se provodi online, a od 2019. godine je optimiziran za prikaz i na pametnim telefonima. U 2022. godini Mjesec hrvatske knjige bio je posvećen mladima, obzirom da je 2022. godina proglašena Europskom godinom mladih. Tema 2022. godine bila je „Generacija K“ koja naglašava značaj knjige i knjižnice te ističe postojeće generacijske podjele. Moto Mjeseca hrvatske knjige u 2022. godini bio je: „Misli na sebe – čitaj!“. Kroz kviz, mladi imaju priliku naučiti mnogo o knjigama, autorima, temama koje se obrađuju, kao i o likovima u knjigama. Postoji određeni vremenski period u

kojem je moguće ispuniti kviz te se na mrežne stranice objavljuje popis finalista. Završna svečanost Nacionalnog kviza za poticanje čitanja odvija se u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu te se donosi javno izvlačenje glavnih i utješnih nagrada uz prigodan kulturni program.

24. Nacionalna kampanja „I ja želim čitati!“

Hrvatsko knjižničarsko društvo smatra da je od iznimnog značaja za interes javnosti i cijelog hrvatskog društva potrebno osigurati neometan, ali i jednakopravan pristup književnim djelima, kao i informacijama svim osobama, bez obzira na dob, koje se suočavaju s teškoćama čitanja, disleksijom ili nemogućnošću čitanja standardnog tiska (Knjižnice grada Zagreba, 2023). Upravo iz tog razloga dolazi do osnivanja kampanje koja se provodi na nacionalnoj razini pod nazivom „I ja želim čitati!“. S ciljem postizanja boljeg razumijevanja i prepoznavanja problema s kojima se suočavaju osobe s teškoćama tijekom čitanja, knjižničari pokreću kampanju koja će okupiti različite sudionike koji se zalažu za ovo pitanje. Organizator kampanje je Komisija za knjižnične usluge za osobe s invaliditetom i osobe s posebnim potrebama unutar Hrvatskog knjižničarskog društva, dok kao suvoditelji kampanje djeluju Knjižnice grada Zagreba. Planirano trajanje kampanje bilo je od jeseni 2016. godine do jeseni 2017. godine te se kampanja nastojala provoditi u suradnji s mnogobrojnim partnerima. Bitna stavka kampanje bila je istaknuti središnji cilj kampanje, a on obuhvaća educiranje i informiranje šire javnosti. Također, središnji cilj nastoji potaknuti svijest o izazovima koje susreću osobe s teškoćama u čitanju, ali i disleksijom. Osim navedenoga, kampanja kao svrhu navodi i kako nastoji utjecati na promjene u Zakonu o autorskom pravu i srodnim pravima. Nastoji utjecati na zakon kako bi se omogućio olakšan pristup većem broju knjiga posebno prilagođenih za ovu skupinu ljudi.

25. Zaključak

Rana pismenost i čitanje predstavljaju ključnu i neizostavnu ulogu koju pismenost i čitanje imaju u različitim aspektima života kako pojedinca, tako i društva. Pismenost je temelj za postizanje uspjeha u današnjem društvu, omogućujući ljudima da se aktivno uključe u obrazovanje, komunikaciju, kao i razvoj vještina. Vrlo je bitno spomenuti kako nam ona omogućava bolju budućnost. Čitanje, kao neizostavan dio pismenosti, ima moć transformirati živote i poboljšati ih. Jedna od bitnijih stavki je čitanje naglas djeci od najranije dobi. To je tema koja se već nekoliko godina konstantno proteže u današnjem

svijetu. Ova praksa ne samo da pomaže u razvoju jezičnih vještina, već pomaže u izgradnji emocionalne veze između roditelja i djece. Djeca kojoj se čita od najranije dobi puno ranije počnu razmišljati te bolje razumiju svijet oko sebe. Isto tako, čitanjem se usvajaju neke društvene vještine. Čitanje naglas pruža priliku za razumijevanje, maštovito putovanje i usvajanje različitih perspektiva. Ono je temelj za razumijevanje svijeta oko nas i poticanje radoznalosti. Ono što igra ključnu ulogu u širenju svijesti koliko je bitna pismenost, kao i važnost čitanja su kampanje. Kampanje za promicanje čitanja pomažu u educiranju roditelja, odgajatelja i zajednice o prednostima čitanja i potiču ih da djeci omoguće pristup knjigama od ranog djetinjstva. Kampanje također stvaraju okruženje u kojem se čitanje promiče kao zabavna i važna aktivnost. Čitanje nije samo učenje, nego nam je i odmak od svakodnevnice, svakodnevnog stresnog i ubrzanog života.

Čitanje duboko utječe na oblikovanje ličnosti, poticanje kritičkog razmišljanja, razvoj empatije i razumijevanje kompleksnosti svijeta. Jednostavno čitanje je ono koje je ključni temelj na kojem počiva cijelo naše društvo. Inicijative koje promoviraju čitanje imaju ključnu ulogu u podršci ovom procesu, osnažujući pojedince da otkriju čaroliju knjiga i potičući nadolazeće generacije na putu spoznaje, rasta i obogaćenja. Osobito, zbog sveprisutne digitalne tehnologije, kampanje za promicanje čitanja postaju sve važnije. Kampanje jedine mogu osigurati da tradicionalno čitanje ostane temeljna vještina, pružajući koristi koje digitalni sadržaji ne mogu u potpunosti zamijeniti. Kroz ove kampanje, svjetska zajednica pokazuje predanost osiguranju da knjige i čitanje ostanu neizostavan dio ljudskog iskustva od najranijih trenutaka pa sve do kasne starosti.

26. Literatura

1. About us. Bookstart – BookTrust. Preuzeto 10.08.2023. s <https://www.booktrust.org.uk/about-us/>
2. About. Reach Out and Read : Home. Preuzeto 10.08.2023. s <https://reachoutandread.org/about/>
3. Affiliates. Reach Out and Read : Home. Preuzeto 10.08.2023. s <https://reachoutandread.org/about/affiliate-leadership/>
4. All of Europe Reads to Kids. Foundation „All of Poland Reads to Kids“. Preuzeto 10.08.2023. s <https://www.allofpolandreadstokids.org/>
5. Bebe u knjižnici. (2017). Čitaj mi!. Preuzeto 10.08.2023. s <https://www.citajmi.info/dogadanja/opsirnije/bebe-u-knjiznici-2/>
6. Bebe u knjižnici. (2020). Gradska knjižnica i čitaonica „Mladen Kerstner“ Ludbreg. Preuzeto 10.08.2023. s <https://www.knjiznica-ludbreg.hr/odjeli/odjel-za-djecu/bebe-u-knjiznici.html>
7. Bebe u Knjižnici Karlovac. (2016). Čitaj mi!. Preuzeto 10.08.2023. s <https://www.citajmi.info/dogadanja/opsirnije/bebe-u-knjiznici-karlovac/>
8. Bibliocikliranje. (2015). Knjižnice grada Zagreba. Preuzeto 10.08.2023. s <https://www.kgz.hr/hr/dogadjanja/bibliocikliranje/24794>
9. Bibliocikliranje 2014. (2014). Bibliocikliranje. Preuzeto 10.08.2023. s <https://bibliocikliranje.wixsite.com/zagreb/bibliocikliranje-2014>
10. Bookstart. Bookstart – BookTrust. Preuzeto 10.08.2023. s <https://www.booktrust.org.uk/what-we-do/programmes-and-campaigns/bookstart/>
11. Born to Read, Read to Bond programme. (2018). Infopedia – National Library Board, Singapore. Preuzeto 10.08.2023. s https://eresources.nlb.gov.sg/infopedia/articles/SIP_278_2005-01-24.html
12. Centner, S. (2007). Kako zavoleti knjigu i čitanje. Đakovo : Tempo d.o.o
13. Civardi, A., Dunbar, J., Petty K. i Somerville, L. (2007). Čarobne svjetiljke 2 : Priče koje u djeci potiču mir, povjerenje i kreativnost. Zagreb : Planetopija.
14. Čitajmo im od najranije dobi. (2004). Hrvatsko knjižničarsko društvo. Preuzeto 10.08.2023. s https://www.hkdrustvo.hr/hr/projekti/citajmo_im_od_najranije_dobi
15. Čitam, dam, sretan sam!. (2021). Knjižnice grada Zagreba. Preuzeto 10.08.2023. s <https://www.kgz.hr/hr/dogadjanja/citam-dam-sretan-sam-57342/57342>
16. Čudina-Obradović, M. (2014). Psihologija čitanja od motivacije do

- razumijevanja. Zagreb : Golden marketing – Tehnička knjiga
17. Čunović, K. i Stropnik, A. (2016). Kampanje, projekti i programi za promicanje čitanja naglas djeci od najranije dobi. *Libri et liberi*, 5 (1), 117-133. Preuzeto 10.08.2023. s <https://hrcak.srce.hr/file/257255>
 18. Čunović, K. i Stropnik, A. (2015). Nacionalna kampanja „Čitaj mi!“ – primjer partnerstva i usklađenosti udruga. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 58 (1-2), 103-120. Preuzeto 10.08.2023. s <https://hrcak.srce.hr/file/211866>
 19. Grginič, M. (2007). Što petogodišnjaci znaju o pismenosti. *Život i škola*, LIII (17), 7-27. Preuzeto 10.08.2023. s <https://hrcak.srce.hr/file/32253>
 20. History. Born to Read – Promoting Early Literacy in Beaufort. Preuzeto 10.08.2023. s <https://borntoread.org/history/>
 21. „I ja želim čitati!“ Nacionalna kampanja za osobe s teškoćama čitanja i disleksijom. (2016). Knjižnice grada Zagreba. Preuzeto 10.08.2023. s <https://www.kgz.hr/hr/i-ja-zelim-citati-nacionalna-kampanja-za-osobe-s-teskocama-citanja-i-disleksijom/35733>
 22. KGZ u projektu „ZagFlybrary“. (2022). Knjižnice grada Zagreba. Preuzeto 10.08.2023. s <https://www.kgz.hr/hr/dogadjanja/kgz-u-projektu-zagflybrary/60703>
 23. Knjige za bebe. (1999). Knjižnica i čitaonica „Fran Galović“ Koprivnica. Preuzeto 10.08.2023. s <https://www.knjiznica-koprivnica.hr/za-djecu-i-roditelje/od-rodenja-do-skole/knjige-za-bebe/>
 24. Lawrence, L. (2003). Montessori čitanje i pisanje: kako pomoći djetetu da nauči čitati i pisati: priručnik za roditelje i odgojitelje za djecu od 3 do 7 godina. Zagreb : Hena.
 25. Marinjak, Lj., Bulut Lukačević, M. i Mužar Kos, M. (2021). Uz čitanje riječi rastu. *Časopis za odgojne i obrazovne znanosti Foo2rama*, 5 (5), 143-151. Preuzeto 10.08.2023. s <https://hrcak.srce.hr/en/file/396377>
 26. Maas, J., Ehmig, C. i Seelmann, C. (2013). Prepare for Life! Raising Awareness for Early Literacy Education. Preuzeto 10.08.2023. s https://pure.au.dk/ws/files/68896433/Prepare_for_life_2013_.pdf
 27. McLane, J. B., McNamee, G. D. (1990). Early literacy. Cambridge: Harvard University Press.
 28. Nacionalni kviz za poticanje čitanja. (2022). Knjižnice grada Zagreba. Preuzeto 10.08.2023. s <https://www.kgz.hr/hr/knjiznice/gradska-knjiznica-odjel-za-djecu-i->

mladez/projekti-6033/nacionalni-kviz-za-poticanje-citanja-1621/1621

29. Nati per leggere. Nati per leggere. Preuzeto 10.08.2023. s <https://www.natiperleggere.it/index.html>
30. O kampanji. (2023). Čitaj mi! Nacionalna kampanja za poticanje čitanja naglas djeci od najranije dobi. Preuzeto 10.08.2023. s <https://www.citajmi.info/kampanja/>
31. O projektu 2015. (2015). Bibliocikliranje. Preuzeto 10.08.2023. s <https://bibliocikliranje.wixsite.com/zagreb/o-projektu-2015>
32. Our strategy. Bookstart – BookTrust. Preuzeto 10.08.2023. s <https://www.booktrust.org.uk/about-us/strategy/>
33. Posilović, A. (1986). Kutić slikovnica. Zagreb : Savez društava „Naša djeca“.
34. Poslání. Celé Česko čte dětem. Preuzeto 10.08.2023. s <https://celeceskoktedetem.cz/o-nas/poslani>
35. Predstavljen nacionalni program „Rođeni za čitanje“ koji je dr. Marija Radonić pokrenula u dubrovačkoj bolnici 2007. godine. (2022). Dubrovački vjesnik. Preuzeto 10.08.2023. s <https://dubrovacki.slobodnadalmacija.hr/dubrovnik/vijesti/hrvatska-i-svijet/predstavljen-nacionalni-program-rodeni-za-citanje-koji-je-dr-marija-radonic-pokrenula-u-dubrovackoj-bolnici-2007-godine-1192690>
36. Predstavljanje projekta „Knjige za bebe“. (2008). Knjižnica i čitaonica „Fran Galović“ Koprivnica. Preuzeto 10.08.2023. s <https://www.knjiznica-koprivnica.hr/vijesti/predstavljanje-projekta-knjige-za-bebe/>
37. Programi za poticanje rane pismenosti Knjižnice i čitaonice „Fran Galović“ Koprivnica. (2013). Hrvatsko knjižničarsko društvo. Preuzeto 10.08.2023. s <https://www.hkdrustvo.hr/hkdnovosti/clanak/680>
38. Proust, M. (2004). O čitanju. Zagreb : Meander.
39. Radonić, M. (2022). „Rođeni za čitanje“ Nacionalni program poticanja čitanja u RH. Paediatrica Croatica, 66 (suppl 1), 10-11. Preuzeto 10.08.2023. s <https://hrcak.srce.hr/file/427566>
40. Radonić, M. i Stričević, I. (2009). Rođeni za čitanje : Promocija ranog glasnog čitanja djeci od najranije dobi. Paediatrica Croatica, 53(1), 7-11. Preuzeto 10.08.2023. s <http://hpps.kbsplit.hr/hpps-2009/pdf/dok02.pdf>
41. Smjernice za knjižnične usluge za bebe i djecu rane dobi. (2008). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo.
42. Stanić, V. (2021). Važnost čitanja djeci i za djecu predškolske i rane školske

- dobi (Diplomski rad). Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet. Preuzeto 10.08.2023. s <https://repository.ufri.uniri.hr/islandora/object/ufri%3A931/datastream/PDF/view>
43. Stolić, N. (2022). Roditeljska svjesnost o važnosti poticanja rane pismenosti (Diplomski rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet. Preuzeto 10.08.2023. s <https://repozitorij.erf.unizg.hr/islandora/object/erf%3A1193/datastream/PDF/view>
44. Stričević-Šolić, V. (2015). Cycling for libraries – Glas za knjižnice. Vjesnik bibliotekara Hrvatske, 58 (1-2), 321-327. Preuzeto 10.08.2023. s <https://hrcak.srce.hr/en/file/211908>
45. Što je PISA?. Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja. Preuzeto 10.08.2023. s <https://pisa.ncvvo.hr/sto-je-pisa/>
46. Über die Stiftung Lesen. Stiftung Lesen : Startseite. Preuzeto 10.08.2023. s <https://www.stiftunglesen.de/ueber-uns/die-stiftung>
47. Uloga knjižnice u poticanju rane pismenosti: Djeca koja se ranije učlane, više posuđuju, a i roditelji im više čitaju. Čitaj svojoj bebi. Preuzeto 10.08.2023. s <https://citajsvojojbebi.hr/knjiznica-i-njezina-uloga-u-poticanju-rane-pismenosti/>
48. Vodovnik, M. (2023). Zašto je važno da djeca čitaju?. Varaždinski učitelj, 6 (11), 105-109. Preuzeto 10.08.2023. s <https://hrcak.srce.hr/file/411602>
49. Wildová, R., Kropáčková, J. (2015). Early Childhood Pre-reading Literacy Development. Procedia - Social and Behavioral Sciences, 191, 878 – 883.
50. ZAG Flybrary – an open access library. (2022). Zagreb Airport. Preuzeto 10.08.2022. s <https://www.zagreb-airport.hr/en/passengers/at-the-airport/facilities-services/zag-flybrary-an-open-access-library/778>
51. Zavec, M. (2020). Čitanje je zakon. Varaždinski učitelj, 3 (3), 82-88. Preuzeto 10.08.2023. s <https://hrcak.srce.hr/file/343702>

Kampanje za promicanje čitanja u Hrvatskoj i u svijetu

Sažetak

Čitanje knjiga, od najranije dobi do duboke starosti, ostvaruje neospornu važnost. Na temelju brojnih znanstvenih istraživanja koja su se provodila prethodnih godina došlo se do zaključka kako je potrebno osnovati različite kampanje koje će omogućiti promicanje čitanja za djecu, mlade i odrasle, ali ponajviše za djecu koju treba uvesti u svijet čitanja. Prethodnih godina razvijeno je mnogo kampanja, kao i programa i projekata čiji je naglasak bio na promicanju čitanja u Hrvatskoj, ali i cijelom svijetu. Naime, čitanje utječe na spoznaju i razumijevanje tuđih i vlastitih osjećaja, utječe na razvoj empatije, kao i mašte. Osim razvoja mašte, utječe i na proširivanje vokabulara pojedinca. Čitanje je ono koje doprinosi osobnom rastu i razvoju bilo djeteta ili odrasle osobe. Kroz opise kampanja, ali i programa i projekata nastojat će se istaknuti kako je promicanje čitanja od velike važnosti za svakog pojedinca, ali i cijelo društvo.

Ključne riječi: pismenost, čitanje, promicanje čitanja, kampanje

Promoting Reading Campaigns in Croatia and Around the World

Summary

Reading books, from an early age to old age, holds undeniable importance. Based on numerous scientific research conducted in previous years, it has been concluded that establishing various campaigns is essential to promote reading among children, young people, and adults. However, the focus is particularly critical for children who need to be introduced to the world of reading. Over the past years, numerous campaigns, programs, and projects have been developed, with a strong emphasis on promoting reading in Croatia as well as globally. Reading significantly impacts cognition and the understanding of others' and one's own feelings. It also fosters the development of empathy and imagination. Additionally, it plays a role in expanding an individual's vocabulary and contributes to personal growth and development, whether in children or adults. Through the description of these campaigns, programs, and projects, the intention is to highlight that promoting reading holds great importance for individuals and society as a whole.

Keywords: literacy, reading, reading promotion, campaigns